

Izhaja ob 4 zjutraj.

Stane celoletno . . . 240 K

mesečno 20 .

za inozemstvo . . . 600 .

Oglasi za vsak mm višine

stolpca (58 mm) . . 1 K

mali oglasi do 30 mm

stolpca (58 mm) . . 1 .

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko.

Uredništvo:

Miklošičeva cesta št. 18A

Telefon št. 72

Upravišstvo:

Prešernova ulica št. 14

Telefon št. 86

Račun kr. post. ček. urada

št. 11842

Današnja številka obsega osem strani.

Ljubljana, 5. januarja.

Kralj Aleksander odpošuje v Rumunijo

ZAROKA Z RUMUNSKO PRINCEZINJO MARIOLO?

Beograd, 5. januarja. (Izv.) Vlada je objavila v obliki komunikacije vest, da je bil kralj Aleksander od rumunske kraljeve dvojice povabljen, da prebije božične praznike v mestu Sinala.

«Pravda» piše pri tej priliki, da je s tem izpolnjena želja, za katere udeležitev so delovali rumunski uradni krogi in je stremela za tem, da se poravnajo nesporazumljenja, ki so nastala zaradi pariške mirovne pogodbe med našo in rumunsko državo. Poset pa je važen še zaradi tega, ker se bodo med obema dvoroma ustvarile ožje rodbinske vezi. Kralj Aleksander se bo pri tej priliki zaročil z rumunsko princeso Mariolo, mlajšo hčerko kralja Ferdinanda. Kralj Aleksander odpošuje v Sinalo jutri v spremstvu rumunskega poslanika v Beogradu, Eman-dija, dvornega ministra Jankovića, adjutanta generala Hadžića in dvornega maršala, polkovnika Damjanovića.

Beograd, 5. januarja. (Izv.) Povodom poseta našega kralja v Sinalo piše današnja «Politika»: Pred tremi dnevi se je

peljala skozi Beograd grška prestolonaslednikova dvojica s svojim spremstvom v Bukarešto, da prebije letošnje božične praznike v krogu rumunske kraljeve dvojice. V Sinalo odpošuje s svojim spremstvom sedaj tudi naš kralj. Ni še znano, koliko časa namerava ostati tam, ni pa izključeno, da lahko do konca januarja. Kralj Aleksander se je približno pred enim tednom mudil na lovu v Sloveniji, odkoder se je vrnil izredno vzradoščen in je bil tudi na potovanju skozi Hrvatsko navdušen sprejet. V Osijeku mu je izročila neka devotka krasen buk z rožmarinom kot simbolom želje naroda. Pri potovanju kralja v Sinalo je sedaj želja vsega naroda, da se ta simbol tudi udeleži. Princesa Mariola je mlajša hči rumunske kraljeve dvojice in je stara 23 let. Zadnja leta so se poizkušali od gotove strani koraki, da bi se jo dovedlo v zvezo z bolgarskim kraljem Borisom in to z namenom, da bi se ustvaril med Atenami, Bukarešto in Sofijo nekaj balkanski blok proti naši državi, vendar pa ta načrt v Bukarešti ni našel odziva.

Po šibeniških dogodkih

PREISKAVA SE NADALJUJE. — FAŠISTOVSKI IZGREDI V ZADRU.

Split, 5. januarja. Preiskava o šibeniških dogodkih še traja. Italija zahteva, da pride v komisijo tudi en italijanski delegat, kar pa so naše oblasti odklonile. Komisija je protokolarno dognala, da so bili jugoslovanski ranjenci zadeti s kroglični streljivo z italijanske vojne ladje.

Predvčerajšnjim je dospel sem nekaj deset italijanskih mornarjev in nekaj častnikov, da olajajo posadke na italijan-

skih bojnih ladjah «Riboti» in «Mirabelle». — Predvčerajšnjim in včeraj je plulo po korčulskem prelivu več italijanskih vojnih ladij, od katerih ni nobena pristala v naših lukah.

Zadar, 5. januarja. Včeraj zjutraj so preradili fašisti demonstracije zoper Jugoslovane. Poskušali so priti do jugoslovanske konzulata, kar pa je policija preprečila.

Bolezen ministra Žerjava

Voja Marinković — namestnik dr. Žerjava.

Beograd, 5. januarja. (Izv.) Zdravstveno stanje ministra za socialno politiko dr. Žerjava je nespremenjeno. Splošno stanje je povoljno. Zdravniški konzilij, ki se je vršil nocoj ob 19., je konstatiral, da se zdravje bolezni normalno. Vnetje je omejeno na desno stran pljuč. Temperatura zvečer ob 20. 38-8, žila 120. Zdravniški so mnenja, da bo bolezen dosegla višek v treh do štirih dneh.

Ministrski svet je sklenil, naj nadomešča ministra dr. Žerjava za časa njegove bolezni minister notranjih zadev Voja Marinković.

Tekom današnjega dne so se informirali skoro vsi ministri in veliko število poslancev o stanju bolnika.

Iz ministrskega sveta

Transporti nemške živine. — Vprašanje moratorija za inozemska plačila.

Beograd, 5. januarja. (Izv.) Danes popoldne se je vršila seja ministrskega sveta na kateri je poročal minister poljoprivrede o transportih živine iz Nemčije, med katero se nahajala tudi nekaj bovine. Ministrski svet je potem razpravljal o inozemskih plačilih naših trgovcev. Izvoljen je bil poseben odbor sestavljen iz ministrstev pravde, financ in trgovine, ki naj predloži ministrskemu svetu načrt, po katerem naj se reši to vprašanje.

KONFERENCA O RAZDELITVI ŽELZNISKIH VAGONOV.

Beograd, 5. januarja. (Izv.) «Pravda» poroča, da se bo meseca aprila vršila na Dunaju konferenca delegatov nasledstvenih držav, na kateri se bo razpravljalo o razdelitvi vozovnega parka bivše avstroogrške monarhije.

Ako se v Sinali položi temelji za sporazum v tem pravcu, potem so za vedno izpodbita tla Italiji na Balkanu, ker samo na Bolgarijo in Albanijo se pač ne bo mogla zanašati.

Tako gre konsolidacija srednje Evrope mirno svojo pot naprej; odnošaji se utrjujejo, sklepanje se nove zveze, ki pa vedno dokazujejo, da hočejo narodnostne države srednje in jugo - vzhodne Evrope živeti svobodno in samostojno politično in gospodarsko življenje.

Ko dosežemo ta cilj, bo za vedno onemogočeno vmešavanje tujih držav v zadeve svobodnih narodov srednje in jugo - vzhodne Evrope.

Kralj obišče Dalmacijo

Beograd, 5. januarja. (Izv.) Pri včerajšnjem sprejemu ministra za vere, dr. Krstelja, se je kralj Aleksander tihovno zanimal za razmere v Dalmaciji in izjavil, da namerava spomladi posetiti Dalmacijo. Pooblastil je obenem dr. Krstelja, naj sporazumno s predsedstvom vlade izde-la za to potovanje program.

Uspeh balkanske prometne konference

Beograd, 5. januarja. Na konferenci, ki se je vršila v Beogradu zaradi vzpostavitve železniškega prometa med Jugoslavijo, Bolgarijo in Grško, je došlo do popolnega sporazuma. Sklepi dogovora bodo veljali od 1. junija t. l. dalje. Sedaj se vzpostavi direktni promet Orient-ekspresa na progi Atene-Beograd-Dunaj-Pariz. Na konferenco so bili pozvani tudi turški delegati, ki pa niso prišli.

POTOVANJE MINISTRA PRAVDE.

Beograd, 5. januarja. Nocoj odpošuje v Zagreb pravosodni minister dr. Laza Marković, ki ostane v Zagrebu do torka. Namen njegovega potovanja je pregledati pravne institucije v Zagrebu in konzultirati tamošnje pravneke o zakonih, ki se v kratkem predložijo parlamentu. V nekaterih političnih krogih se misli, da namerava stopiti v stik s člani Hrvatskega bloka, da bo mogoč presoditi sedanje politični položaj.

MUSLIMANSKA POSVETOVANJA.

Beograd, 5. januarja. (Izv.) Danes je odpoval šef muslimanske organizacije, minister Karamelmedović, v Sarajevo, kjer se vrši te dni seja glavnega odbora Jugoslovanske muslimanske stranke in celega poslanskega kluba.

REDUKCIJA URADNIŠTVA PRI MINISTRSTVIH.

Beograd, 5. januarja. (Izv.) Včeraj je bila v zvezi zakona o dvanaestih izvršena redukcija uradništva po vseh ministrstvih.

POMANJKANJE PREMOGA NA LAD-JAH.

Beograd, 5. januarja. (Izv.) Iz Bakra so poročali, da bo Ungaro-Croata z jutrišnjim dnevom zaradi pomanjkanja premoga ukli-nila parobrodno zvezo Bakar-Kotor.

ZA PREHRANO PASIVNIH KRAJEV.

Beograd, 5. januarja. (Izv.) Ministrstvo za socialno politiko je dovolilo pet milijonov dinarjev za prehrano pasivnih krajev.

Dr. Momčilo Ninčić zunanji minister

ISKATI HOČE STIKOV Z JAVNOSTJO.

Beograd, 5. januarja. (Izv.) Danes popoldne je bil s ukazom imenovan Dr. Momčilo Ninčić za ministra zunanjih zadev in je popoldne že položil prisego. Ob 4. uri je sprejel novinarje, katerim je iz-

razil željo, da bi časopisje stalo v tem zvezi z zunanjim ministrom, da bi bilo tako javnost točno obveščena o zunanjih politiki. V to svrhu bo tudi redno vsak teden enkrat sprejel novinarje.

Italijansko časopisje proti Franciji

Rim, 5. januarja. Listi naglašajo potrebo samostojnega nastopa Italije v Cannesu. «Corriere d'Italia» poroča, da je ministrski predsednik Bonomi pred svojim odhodom v ministrskem svetu obrazložil svoj program za konferenco in ob tej priliki opozarjal na to, da imajo tudi premaganci gospodarske, kulturne in moralne pravice. S tega stališča se je odločil, sodelovati pri gospodarski vzpo-

stavitvi Evrope.

«Messaggero» javlja, da sta ministrski predsednik Bonomi in finančni minister za angleško stališče. «Tempo» piše, da je Versailles že zastarel. Interesi Italije se strinjajo z interesi Anglije, ne pa z francoskimi. Naloga Italije ni posredovanje, temveč odločitev. «Paese» poudarja potrebo, da se ukinejo reparacije in vojaške misije v Nemčiji.

Francija se je vdala glede podmornikov

Washington, 5. januarja. Francija je sprejela načelo ameriškega predloga, ki prepoveduje porabo podmornikov proti trgovskim ladjam, delegati pa so si pridržali končnoveljavno pritrditev tako dolgo, dokler se ne bo končala razprava o natančnem besedilu predloga.

De Valerov kompromisni predlog

Dublín, 5. januarja. De Valera bo na današnji seji deželnega zbora postavil protipredlog proti angleško-irskemu dogovoru. Meni se, da bo dogovor sprejet z večino glasov.

Dublín, 5. januarja. Protinačrt, ki ga je izdelal Devalera, priporoča nadomeščenje londonskega angleško-irskega dogovora po izjavi, da izhaja zakonodajna, izvršilna in sodnijska oblast na Irskem samo od irskega ljudstva. Zavrača člen dogovora, v katerem se določuje, da bi generalnega guvernerja za Irsko imenoval angleški kralj, kakor tudi prisego zvestobe. Vendar se priznava kralj kot poglavar britanske države.

Rusko-finska vojna

Kodanj, 5. januarja. List «Berlingske Tidende» je dobil iz Helsinkforsa nastopno brzojavko: Velika ofenziva proti Kareliji, ki so jo pričeli boljševiki, je po hudih bojih prisilila Kareloce, umakniti svojo fronto.

Helsingfors, 5. januarja. Po včeraj došli brzojavki finskega poslanstva v Moskvi je sovjetska vlada zahtevala, da zapusti finska evakuacijska komisija nemudoma Petrograd.

DRAKONIČNE OBSODBE V RUSIJ.

Moskva, 5. januarja. (Brezlično) Revolucijsko sodišče donskega ozemlja je pred stoletja nekega blagovnega skladišča, po imenu Kaština in dva kontrolorja obsodilo na smrt z ustreljenjem. V Rostovu ob Donu je bilo obsodjenih na smrt z ustreljenjem 6 železniških nameščencev, ker so izvršili pri železnici velike tatvine.

NORVEŠKA IN AVSTRIJA.

Kristianija, 5. januarja. Vlada namerava predlagati stortingu, naj bi norveška država ravnatoko kakor Anglija, Francija in druge države v svrhu vzpostavitve avstrijskih financ odgovorila za dvajset let svoje zahteve, ki jih ima za dobavo slankov napram Avstriji in ki znašajo 1 in pol milijona norveških kron.

ITALIJANSKI BANČNI POLOM.

Rim, 5. januarja. S kraljevim dekretom se odreja sekvestracija premoženja upravnih svetnikov Banke di Sconto ter nadomestitev teh svetnikov s sodnimi komisariji.

MADŽARSKI VOHUNI NA SLOVAŠKEM.

Praga, 4. januarja. (Izv.) V Košicah so bili zaradi vohunstva aretirani 4 madžarski državljani, med njimi neki nadporočnik. Prispeli so iz Budimpešte v Košice z izgovorom, da grodo obiskat svoje sorodnike, toda divizijsko sodišče v Košicah je izjavilo, da ima v rokah dokaz, da so prišli vohuniti.

KOEPENIŠKI STOTNIK UMRL.

Berlin, 4. januarja. (Izv.) Iz Luxemburga se poroča, da je v starosti 78 let umrl tamkaš čevljar Viljem Voigt, ki je znan pod imenom «Hauptmann von Koepenik».

Zita hoče zopet na Madžarsko

Berlin, dne 5. januarja. Kakor poroča «8 Uhr Abendblatt», ima menda bivša cesarica Zita pri svojem potovanju v Švicco k sinu posebne namene. Z bivšim prestolonaslednikom Otonom namerava iti v Budimpešto, se tam z otrokom pokazati v narodni skupščini in prečitati pismo bivšega kralja Karla v katerem se le-ta odpoveduje prestolu in prosi madžarski narod, da bi njegovega sina, zakonitega prestolonaslednika iz proste volje dvignil na prestol.

NAZADOVANJE GRAŠKIH GLEDALIŠČ.

Graz, 5. januarja. Da se zmanjša primanjkljaj pri obeh mestnih gledališčih, je graški občinski gledališki odbor sklenil predlagati občinskemu svetu, da se pričetkom prihodnje gledališke sezone opusti opereta, odpusti operetno osebje in da se potem v dramskem gledališču dajejo samo kinematografske predstave, v opernem gledališču pa opere in narodne igre.

Borza

Zagreb, devize: Berlin 150.50 — 153, London 1225 — 1228, Milan 1220 — 1220, Newyork kabel 214, ček 288 — 290, Pariz 2350 — 2400, Praga 480 — 500, Švica 5400 — 5600, Dunaj 4.25 — 4.40, Budimpešta 48.25 — 49.25, valute: dolarji 286 — 288, rublji 20 — 27, češke krone 490 — 495, 20 K v zlatu 950, funti 1215, franki 2350 — 2390, napoleoni 1000 — 1020, marke 152, leji 212, lire 1215 — 1230.

Banka za Primorje 810 — 860. Trg. obrtna banka 270 — 300. Hrv. eskomptna banka 780 — 785. Jadranska banka 1200.

Jugoslovenska banka 467 — 470. Ljub. kreditna banka 925 — 940. Slavenska banka 495 — 500. Pražedionna 5100 — 5175.

Roška pučka banka 470 — 480. Slov. eskomptna banka 620 — 635. Srpska banka 720 — 740. Eksploatacija drva 720.

Goranin 700. Gutman 1650 — 1700. Narodna šumska industrija 570.

Našička industrija drva 430 — 490. Slavonija 695 — 700. Dubr. paroplovna družba 4400.

Ljub. strojne tovarne in livarne 950. Praga, devize: Berlin 31.10 — 31.90, Curih 1197.50 — 1202.50, Milan 254 — 256, Pariz 496 — 498, London 260.75 — 262.75, Newyork 61.50 — 62.50, Beograd 78.50 — 79.50, Sofija 41.10 — 41.90, Dunaj 0.16 — 0.21, Varšava 1.83 — 2.40 Budimpešta 9.05 — 10.45.

Dunaj, devize: Zagreb 22.98 — 23.02, Beograd 91.90 — 92.10, Berlin 84.50 — 85.50, Budimpešta 11.31 — 11.34, London 290.90 — 291.10, Milan 293.80 — 294.10, Newyork 69.48 — 69.52, Pariz 551.30 — 551.70, Praga 112.72 — 112.78, Sofija 45.20 — 45.30, Varšava 2.29 — 2.31, Curih 1338.75 — 1339.25, valute: dolarji 68.73 — 68.77, marke 34.72 — 34.78, funti 546.80 — 547.20, lire 286.90 — 288.10, dinarji 91.20 — 91.40, poljske marke 2.25 — 2.27, leji 53.95 — 54.05, švicarski franki 1323.75 — 1324.25, češke krone 112.47 — 112.53, madžarske krone 13.15 — 13.45.

Curih, devize: Berlin 2.55, Newyork 5.17, London 21.60, Pariz 41.15, Milan 21.95, Praga 8.30, Budimpešta 0.85, Zagreb 1.85, Varšava 0.17, Dunaj 0.17, avstrijske figosane krone 0.16

Kaj je Jugoslaviji najbolj potrebno?

Do četrtke zvečer smo prejeli 138 novih odgovorov. Vseh skupaj jih je torej doslej 1096.

Med četrtkovimi odgovori je eden iz Podgorice v Crni gori, dva sta iz Brna, eden je pa došel od 91letnega starčka iz zasadenega ozemlja. Ta odgovor je upravljalni dokaz globoke narodne zavesti in resne tople domovinske ljubezni. S tresočo roko je vrli starček pisal svoj odgovor. Samo dva stavka sta, ki bi ju vsak Jugoslovijan vedno moral nositi v svojem srcu.

Anonimnih odgovorov je v četrtkovem kupu pisem 5. Dva hočeta biti kraljica, trije so resni. Po stanovitih se doseganja statistika že več dni ni izpremenila. Počasen je prirastek iz krogov akademske inteligence. Izmed nje je največ zdravnikov, potem profesorjev, potem inženjerjev, potem notarjev, potem političnih uradnikov, nazadnje olivnikov. Neakademska inteligenca je pa zastopana zelo številno, ravnotako

dijaštvo vseh šol, več ko polovica je pa takozvanih »preprostejših«, in ti so naši najboljši. Pri njih ni dvomov. Oni verujejo. Oni upajo. Oni ljubijo našo Jugoslavijo. Ti odgovori so nam najlepše plačilo za trud in delo in za mnoge ure dvomov.

Z dnem 6. januarja se zaključuje razpis. V sledečem še enkrat prinašamo

Izprezih za božično nagrado »Jutra«

Upoštevali se bodo za razdelitev nagrade le še odgovori, ki jih bo imelo uredništvo v rokah do sobote 7. januarja zvečer. V nedeljo se prične končni razpored cele veliko kopice dopisov in odgovorov. Tekom prihodnjega tedna izide posebna priloga »Jutra«, kjer bo objavljena razdelitev nagrad ter vrsta najboljših odgovorov. Pri tej objavi se sodo upoštevali tudi še zakasneli odgovori, v kolikor so sposobni za objavo.

Rusko-finski spor

Med rusko in finsko vlado je nastal nov razpor, ki proti preidi v pravo vojno.

Prepir se je vnel zaradi takomenuvane Vzhodne Karelije. To je dežela, ki se razprostira vzhodno od Finske, med sedanjo finsko - rusko mejo in Bolim morjem, Onoškim jezerom, reko Svir in Lagoškim jezerom. To je dežela, polna jezer in jezer, v južnem delu pokrita z velikimi, a redko zaraščenimi gozdi, povsod pa skrajno redko poseljena. Njeni prebivalci so po večini Kareliji, to je Fincem sorodno ljudstvo, ki pa je mnogo manj izobraženo, manj zavedno in samostojno ljudstvo, ki pa je mnogo manj izobraženo, manj zavedno in samostojno ljudstvo nego so pravi Finci. Zaradi teh Karelijcev se vrši že dolgo spor med Rusijo in Finsko.

Ko so v Finski zmagali beli gardisti in s pomočjo nemških čet pregnali rdečo gardo in ruske boljševike iz dežele, so hoteli odtrgati od Rusije tudi Karelijo. Toda to se jim ni posrečilo. V mirovni pogodbi, sklenjeni med sovjetsko in finsko vlado v Jurjevu (Dorpatu) v oktobru 1920, je morala Finska povsem resignirati na Karelijo. Rusi so osnovali za Karelijo posebno sovjetsko vlado v Petrozavodsku, ležečemo ob Onoškem jezeru. Finci pa so se odločili ponovno hoteli vmešavati v kar-lijske zadeve, prisvajajoč si pravico, skrbeti za Karelijce, ker je Rusija v imenovanju mirovni pogodbi slednjim obljubila samoupravo. Rusi pa so odrekli Finski vsako pravico vmešavati se v karelijske zadeve, češ da so te interne ruske zadeve.

Preteklo jesen pa so se začele znova homatije v Kareliji. Kako in zakaj, je težko dognati. Finci trdijo, da so se Kareliji sami uprli ruski vladi, bodisi zaradi boljševiškega političnega sistema, kakor zaradi nastopajoče lakote. Rusi pa dokazujejo na podlagi podrobnih obdolžitev, da obstoja vsa okoliščina v Kareliji edinole iz nasilnega vpliva oboroženih finskih belih gardistov, ki so prišli čez mejo iz Finske in hočejo Karelijo iztrgati iz ruske skupnosti in jo priključiti Finski. Videti je, da imajo boljševiki prav, saj vesti iz Finske priznavajo, da podpirajo Finci »Karelijce« s hrano, orožjem, municijo in oboroženimi prostovoljci. Ti oboroženec si s se baje osvojili severni del Karelije, — kar pa boljševiki zanikavajo —, dočim drže boljševiške sile južni. Glavni predel dežele, Finska vlada se je tudi oficijelno potegnila za Karelijo, na primer s tem, da je poslala posebno noto na zvezo narodov, v kateri pravi, da ne more trpeti, da divjajo krvavi boji na ujeni vzhodni meji in opozarja na ta »krvavi« primer zatiranja narodne manjšine.

Da pa si Rusija ne bo dala vzeti Karelije tako lahko iz rok, si bomo mogli predstavljati iz sledečega: Preko te dežele voji ona znamenita železnica, ki so jo Rusi zgradili med svetovno vojno do morske obale v Murmanu. Ta murmanska železnica veže Rusijo do edinega pristanišča, ki pozimi ne zamrzne, kar ima danes tem večjo ceno za sovjetsko državo, ko je izgubila toliko luk ob Baltiskem morju. Zato ni pričakovati, da bi moskovska vlada odnehala in verjetno je, da bo Finska še obžalovala, da se je zapletla v nov spor.

Briand o obnovi Evrope

V zunanjem odseku francoskega senata je izjavil ministri prdsednik Briand pred svojim odhodom v Cannes, da za sodelovanje za obnovo ne pričejo v posamezne države, ampak trgovinske, finančne in industrijske organizacije v posameznih državah. Na eventualnih konferencah z raznimi državami naj bi te organizacije delovale na to, da se dosežejo sredstva za stabilizacijo menični tečajev. Za konferenco v Cannesu se sestavi na podlagi poznanja stvarnega položaja natančen program vprašanj, o katerih bo konferenca razpravljala. Dolgov, ki jih vsebujejo mirovne pogodbe, se ne bodo na konferenci niti štali niti zniževali, če signatarji, v prvi vrsti upniki in dolžniki ne bodo pristali na to.

Briand je izjavil dopisniku lista »Daily Mail«, da je sigurnost Francije ključ evropskega položaja in miru. Zveza, katero je ponudila Francija Angliji, je najboljši dokaz za to, da francoski mornarški program ni naperjen proti Angliji. Ta zveza bi bila po Briandovem mnenju najboljša platforma za učinkovito in trajno obnovo Evrope. Briand je posebno poudarjal, da mora Francija samostojno skrbeti za svojo varnost, posebno spriti tako nezanesljivih faktorjev kakor so ruska dvamilska armada in nove nemške križarke, katero sme Nemčija po pogodbi zopet graditi, o katerih pa javnost še ničesar ne ve.

Iz Briandovih ožjih krogov se doznavajo, da je Briand odločen, pospeševati gospodarsko obnovo Evrope, da pa ne namerava Nemčiji niti za las popustiti, niti pri gotovini niti pri dobavah. Francoski listi ugotavljajo, da so zahtevali nemški zastopniki pri pariški reparacijski komisiji dva dni odloga, da dobe iz Berlina nove instrukcije, da pa so več stopili v stik s komisijo, ko je potoke rok. »Matin« piše, da hočejo Nemci na ta način pridobiti časa, kar so dobro poučeni o Lloyd Georgevih predlogih glede načrta plačevalnega sistema, ki jih bo postavil v Cannesu. »Petit Parisien« doznavajo, da je izjavil Briand, da bodo stopile sankcije avtonomno v veljavo, če bi Nemčija ne plačala prvega letošnjega roka odškodnine, ki zapade dne 15. januarja. Med drugim namerava Francija v to svrhu pustiti svoje čete v Nemčiji dodeljenem delu Gorenje Slezije.

Politične beležke

+ Izzivanje italijanske delegacije v Ljubljani. Včeraj smo prinesli pol navojom »Dumanti o italijanskem banenem kraku« notico, v kateri smo italijanski delegaciji v Ljubljani dobrohotno svetovali, da naj rabi pri svojih uradnih dopisih v naši državi za kraj-taka imena, kakršna so običajna in uradno ugotovljena. Tudi smo ji priporočali, da naj si nastavi v uradu človeka, ki pravilno obvlada naš državni jezik. Z ozirom na to notico nas je danes italijanska delegacija v Ljubljani počastila s popravkom po § 19. tisk. zakona. Popravek ne odgovarja zakonitim prepisom. Prinesli bi ga navzlic temu, ako bi v njem ne videli gotovo izzivalne tendence. Italijanska delegacija je namreč v nasprotju s svojim popravkom zopet rabila v dopisu za kraj oddaje pisma ime, ki sldoh ne eksistira (»Lubiana«). Razven tega nima popravek, ki obsega le dvajset vrstic, nič manj kot 18 ortografskih in slovničnih napak. Zato opravičeno domnevamo, da ima italijanska delegacija namen ali izzivati, ali pa se iz naporčevati. Zato je šel njen popravek v koš.

+ Še en italijanski demanti. Ljubljanski dopisni urad objavlja: Italijanski generalni konzulat v Zagrebu naproša, da objavimo: Vse vznemirja-joče vesti glede položaja Italijanske eskomptne banke so izmišljene. Italijansko eskomptno banko je soliščopoblastilo, da vrši mnogostranske bančne operacije. Začasna ustavitve plačil te banke nima nobenega vpliva na druge denarne zavode, katerih solidnost je zagotovljena. Smatra se, da ni daleč dan, ko se bo italijanska eskomptna banka mogla zopet otvoriti.

+ Nove italijanske ladje v naših vodah? Reograjka »Politika« poroča iz Splita, da se pojavljajo v dalmatinskih vodah nove italijanske bojne ladje, ki križarijo na odprtem morju. Med prebivalstvom v Dalmaciji in na otokih vlada veliko razburjenje, ker upravičeno smatra prihod italijanskih ladij kot novo izzivanje.

+ Staro zlo. Pod tem naslovom obsoja zagrebška »Svobodna Tribuna« gnusne napade, ki prihajajo iz vrst blokašev in frankovcev na poverjenika za prosveto v zagrebški pokrajinski upravi Tugomira Alajpovića, ki je priznan hrvatski pisatelj in književnik. a ima samo ta greh, da je demokrat. »Tribuna« z vsjo odločenostjo zavrže tak način političnega boja, ki se vrača v stare predvojne čase: »Več gorja je zakrivil Hrvatim in Hrvatski Zagreb, nego Dunaj in Pešta skupni!«

+ Dunajski omladina proti ita-ljanskemu izzivanju. Jugoslovanska akademski omladina na Dunaju je imela 2. t. m. v prostorih Jugoslovanske akademske menze na Dunaju protestni shod, na katerem je bila soglasno sprejeta nastopna resolucija: Jugoslovanska akademski omladina na Dunaju, zbrna na protestni skupščini dne 2. januarja 1922., najgoričneje protestira proti žaljivi naši državne suverenosti po italijanskih vojnih ladjah, ki se proti vsem določbam mednarodnega prava zadržujejo v naših vodah. Da ne pride zopet do žalitve, kakor so bile v Šibeniku, zahtevamo: 1.) Da se brez odlašanja evakuirata tretja cona in Sušak z Baroško lukco; 2.) da italijanske vojne pomorske odčine brez odlašanja zapustijo naše teritorialne vode; 3.) da naša vlada, odločno branč našo državno suverenost, odbije italijanske zahteve in sama zahteva od kraljevine Italije zadoščenje; 4.) da naša vlada obvesti zvezo narodov o žaljivi naši državne suverenosti s strani kraljevine Italije. Pri tej priliki jugoslovanska akademski omladina na Dunaju svečano izjavlja, da bo v odločilnem momentu z vsemi svojimi silami in krvjo znala braniti suverenost naše mlade države.

+ Vsi so enaki. Zagrebški nadškof dr. Ante Bauer je navdušen blokaš; pri njem se vedno vrše konference blokaških voditeljev, v zadnjem času je dr. Bauer zopet ostro nastopil proti narodni cerkvi. V karakterizacijo tega velikega Hrvata pa objavlja zagrebški »Pokret« okrožnico nadškofa Bau-erja iz leta 1914., kjer pozivlja ta božji pastir svoje dične, verno in hrabre Hrvate na boj do iztrebljenja proti Srbom, »ker ne more biti miru s sovragom, ki velno zločinsko rovati med našimi državljani nezadovoljstvo, kuje spletke in zarote. Nedolžna kri plemenitega nadvojvode Franca Ferdinanda kličo Gospoda Boga, da odloči pravico.« In tako naprej pa gotovo ni treba navajati obširnejše, saj smo mi sami imeli nebroj enakih dokumentov.

+ »Conte Azoni«. Kakor smo že poročali, je dospel v tajni misiji na Dunaj najmlajši sin pokojnega črnogorskega kralja Nikite Petar Petrović Njegoš. Ker je dospel na Dunaj naravnost iz Rima, z italijanskimi potnimi listinami in italijanskim imenom kot conte Azoni, je verjetno, da ima kako posebno misijo, posebno, ker se je Petar kaj pridno udeleževal zadnjih sestankov italijanskih parlamentarcev in politikov, kjer so se razpravljala vprašanja o obnovitvi črnogorskega problema. Petar je bil v času svetovne vojne komandant lovčenskega okreda in je imel kot tak v Kotoru tajne sestanke z avstrijskim diplomatskim predstavnikom Hubko; nazadnje je izšel — kakor znano — proti volji črnogorskih branilcev Lovčen Avstrijem.

Po svefu

— Dr. Beneš v Karpatski Rusiji. Iz Košice poročajo: Češkoslovaški minist.ski predsednik dr. Beneš se je mudil koncem leta tri dni v vzhodni Slova-skji (Karpatski Rusiji), kjer se je pogajal z zastopniki različnih političnih strank v svrhu, da se najde izhod iz sedanjih zamotanih političnih razmer in se doseže tako gospodarska in politična konsolidacija tega dela države. Dr. Beneš se je pogajal s političnimi voditelji zlasti o vprašanju avtonomije in o volitvah v narodno skupščino, ter v deželni zbor Karpatske Rusije. V intervjuju z novinarji v Užhorodu je izjavil dr. Beneš, da je izredno zadovoljen z uspehi svojih razgovorov.

— Češkoslovaška v mednarodnem finančnem konsorciu. »Petit Journal« glasilo francoskega obnovitvenega ministra Loucheurja, poroča, da računa pariška gospodarska konferenca tudi z udeležbo Češkoslovaške v mednarodnem finančnem konsorciu.

— Naraščanje civilnih zakonov na Češkem. Število civilnih zakonov na Češkem leto za leto silno narašča. Minulega leta je bilo v Pragi sklenjeno 2400 civilnih zakonov, dočim jih je bilo leta 1920. samo 2036. Pri teh porokah se je nabralo leta 1921. za mestne ubožce 172.427 K, a leta 1920. samo 79.235 K.

— Uspeh grofa Bethlena v madžarski notranji politiki. Močna ofenziva, katero že nekaj tednov vodijo karlisti proti kabinetu grofa Bethlena, je imela za posledico, da so se vsi protihabsburški elementi, kateri se sicer povsem ne stranjajo s programom grofa Bethlena, temu močno približali. Grof Bethlen je izkoristil ta zanj ugoden položaj in prišel iznova pogajanja za stvorenje jedinstvene vladine stranke, ki bi mu brezpogojno sledila. Glavna točka programa nove vlade naj bi bil zaok o detronizaciji Habsburžanov. Bethlen bo ta svoj načrt v kratkem predložil »strankam in tako se bo morda zgodilo, da si bo prilobil Bethlen tudi podporo onih zastopnikov, ki so mu dosedaj bili protivni. Bethlen namerava razen tega tudi znova pričeti pogajanja z Romunijo.

— Sedež mednarodne donavske komisije v Bratislavi. Iz Bratislave poročajo: Mednarodna donavska komisija se preseli v par dneh v Bratislavo, kjer bo nastanjena v Koburski palači. Takoj nato dospo iz Bukareste romunski minister Cruesescu, ki bo prevzel predsedstvo komisije.

— Odhod antantnih čet iz Sopronja. Madžarski dopisni urad poroča iz Sopronja, da so antantne čete, ki so vžirževale red za časa plebiscita, zopet odpotovale nazaj v Gornjo Slezijo.

— Po Cannesu zopet Pariz. Rauterjev urad poroča iz Londona, da se bo vršila po sestanku vrhovnega sveta v Cannesu konferenca zavezniških zunanjih ministrov v Parizu.

— Zveza narodov za svetovni mir. V Parizu so mnogi odlični politiki in visoki znanstveniki ustanovili zvezo, ki si je stavila nalogo, delovati za vzpostavitev resničnega in trajnega mira. Zvezi pripadajo med drugim tudi Longuet, profesorja Gidi in Mistral ter pisatelja Merguerite in Barbusse. Zveza je izšla proglas, v katerem ugotavlja, da so mirovne pogodbe po večini neizvedljive in zveza narodov nezmogla preprečevati vojne in da je treba v to svrhu prave plemen, ki bo energično nastopila proti imperijalizmu in za končnoveljavno razorožitev sveta.

— Nove volitve v Angliji. Lloyd George se vrne iz Cannesu v London že 12. januarja, kakor poroča več londonskih listov. Potemtakem se bo vršilo zborovanje v Cannesu komaj teden dni. Deistvo, da se Lloyd George tako kmalu povrne, spravljajo angloški politični krogi v zvezo z razpustitvijo parlamenta in bližnjimi volitvami. »Daily Chronicle« trdi, da se bodo vršile volitve še ta mesec, ker se zdi liberalni stranki čas za to ugoden. Konservativci pa zahtevajo, da se volitve odgodijo do jeseni. Avtoritativni naznanil ni pričakovati pred 21. t. m., ko bo Lloyd George sklical volik shod svoje stranke.

Prosveta

NAR. GLEDALIŠČE V LJUBLJANI.

Drama.

Petek, 6. jan.: Popoldne ob 3. uri »Petterkove poslednje sanje«. Izv.
Petek, 6. jan.: Zvečer ob 8. uri »Pohuljšanje v dolini Šentiljorjanski«. Izv.
Sobota, 7. jan.: »Borba«. E.
Nedelja, 8. jan.: Popoldne ob 3. uri »Petterkove poslednje sanje«. Izv.
Nedelja, 8. jan.: »Roza Bernodova«. Izv.

Opera.

Petek, 6. jan.: »Rigoletto«. Izv.
Sobota, 7. jan.: »Evangeljnik«. B.
Nedelja, 8. jan.: »Faust«. Izv.

»Faust« v ljubljanski operi. Sinočnji na novo nastudirani »Faust«, ki se je izvajal v korist udruženju gledaliških igralcev, se je obnesel. Uloge so bile še dosti dobro razdeljene (Margerita - Zikova, Faust - Soviški, Meisto - Zlaty, Stiel - Levandovska). Dirigiral je g. Rukavina; topot prav dobro. Posebno prve tri akte. Potrudil so se z eno besedo vsi; še mesec je lepše svetil kakor sicer. Obisk je bil prav poljen.

Koncertno turnejo po Jugoslaviji privedla začetkom meseca januarja 1922. naša klavirska virtuozka g. Anton Trost in njegova soproga ga. Claire Fiedler-Trost z Dunaja. Koncertirata v sledečih mestih: dne 5. jan. v Celju, 6. jan. v Ptuj, 8. jan. v Zagrebu, kjer igra g. Anton Trost veliki Lisztov klavirski koncert v Es-duru z orkestrom. Dne 9. jan., to je v ponedeljek pa nastopita oba umetnika v samostojnem koncertu v Ljubljani v dvorani Filharmonične družbe na Kongresnem trgu. Spored tega koncerta javljajo lepaki, vstopnice pa so v predprodaji v pisarni Glasbene Matice, Gosposka ulica 8/1. od sobote dne 7. januarja t. l. dalje.

Društvo »Soča« naznanja, da bo danes v soboto, predaval v salonu hotela Lloyd ob pol devetih zvečer g. univerzitetni profesor dr. Hešič. O vtiških s potovanja po južnem delu naše države. — Vstop prost. Vabljeni so vsi člani in prijatelji društva.

Hrvatski pedagoško-književni zbor v Zagrebu je proslavil te dni svojo petdesetletnico. Pri tej priliki je ta ugledna znanstvena družba izvolila šolskega nadzornika Pavla Fiereta v Ptuj za svojega dopisnega člana. Zbor je imenoval tudi več častnih članov iz vrst hrvatskega učiteljstva, med drugimi Tugomira Alajpovića, Janka Leskovarja in pisatelja Vadmira Nazora.

Razstava čeških grafičkov »Hollar« v Parizu. Prijatelj iz Pariza nam javlja, da je bila tam otvorjena razstava čeških grafičkov ter da je imela tiskal v začetku velike uspehe. Francoska vlada je odkupila 32 del v tehnikah lesoreza, bakropisa itd. Dnevniki in revije so prinašali obširne članke o tej razstavi ter so približili mnogo reprodukcij, tako med drugimi: »L'Art decorative«, »The Studio« itd. »Daily Mail« pa trdi v nki oceni, da niti Francozi nimajo med številnimi grafički tako čvrste in zdrave grafične umetnosti, kakor jo prikazuje razstava kluba »Hollar«. Značilno je, da so češki ekstremisti hoteli v svoji mrznji do vsega, kar ne gre z njimi, zmanjšati vrednost te razstave ter da so krivili informirali neke češke liste, kar pač treba obsojati pri takih kulturnih podjetjih zdravega naroda kakor je češki. Na ta način se pač ekstremisti med Slovani ne bodo držali. Takim polzkušom bo naravno sledila krepka reakcija, ki bo tem bolj uspeša, ker so razne ekstremne nove struje doma na zapadu in morejo le tam uspevati. O sami razstavi bomo približili še posebno poročilo v eni prihodnjih števil »Jutra«.

Gledališki zakon. Prosvetno ministertvo je naročilo posebni komisiji, da izdela tenket zakona o narodnih gledališčih. Po sedanjem načrtu predvideva ta zakon centralizacijo vseh gledališč v državi in unifikacijo njune administracije. Centralna gledališča bi bila v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani, oblastna pa v Skoplju, Novem Sadu, Osijeku, Sarajevu in Splitu. Zakon bi vseboval tudi določbe glede državne preskrbe igralcev, rodbinskih penzijskih fondov in ustanavljanje zasebnih gledališč, ki pa ne bi smela spekulativno zlorabiti igralskega poklica v neumetniške svrhe.

Književni dar slovenske šolske matice za 1921 bo obsegal s sledečih troje knjig: »Pedagoški Zbornik« (164 str.), uredil dr. K. Ozvald. — »Televizija«, II. del (s 47 skicami in mnogimi načrti — 112 str.), spisal dr. Pivko in prof. Schaup. »Poselbno ukoslovje pouka v elementarnem razredu osnovnih šol« (76 str.), spisal Fr. Pink. Ker bo to vsega skupaj 352 strani ali malome 22 tiskanih pol dobrege pedag. didakt. beriva za narčno celih 8 dinarjev, zato pač letošnjim publikacijam SSM. ni treba še posebnega priporočila. Knjige bodo vsak čas dotiskane ter se zastonj kmalu razpošiljati.

Knjige o ruski umetnosti. Ruski kritiki, historiki in slikar Aleksander Benois, po rojstvu Francoz, je napisal knjigo »Ruska slikarska šola«, ki je v strokovnem oziru najboljša slovenska umetnostna zgodovina. Delo je okrašeno s 125 reprodukcijami ter je prevedeno na češki jezik v izdaji I. Stenca v Pragi.

IV. številka »Umetnosti«, almanah za jugoslovansko umetnost, je bila takoj razprodana ter je izšla v novi, nekoliko izpremenjeni izdaji. Tudi ta številka prinaša nekaj slovenskih del. V eni sledečih številki bodo zastopani glavni slovenski zastopniki grafike. Številka stane 80 K, v predplačilu 60 K. Naruča se direktno pri upravi »Umetnosti«, Zagreb, Mažuraničev trg 13, ali pri knjigotržcih.

Razstava Ant. Slavička. Češko umetnostno društvo »Manes«, je zgradilo v Pragi svoj lastni paviljon, v katerem prireja svoje umetnostne razstave. Sedaj je razstavilo dela pokojnega prvaka češkega impresionizma A. Slavička. Četudi ta razstava ne podaja popolne slike delovanja velikega mojstra, vendar nudi lep pregled njegovega razvoja.

Koncert na 15 klavirskih so priredili v Newyorku v korist bolnemu komponistu Moszkowskemu, ki se zdravi v Parizu in se nahaja v največji bedi. Pri tem koncertu so sodelovali najboljši ameriški pianisti, med njimi Harold, Percy Graninger in Backhaus. Igrali so Saint-Saensove variacije nekoga Beethlovnovega temata in Schumannov »Karneval«. Zopet ena originalna »Made in Amerika«, ki pa je prinesla Moszkowskemu lepo število dolarjev, ki so v veliki časti ne samo pri nas ampak tudi v Parizu.

Mednarodna razstava lesorezov v Newyorku. V Newyorku se odprva te dni razstava lesorezov, na kateri bodo razstavili izključno predstavniki te tehnike, katere se tudi med Slovani goji. Jugoslovani na tej razstavi niso zastopani. Od celov bodo razstavljena dela Mayerja, Vika in Svabinskega.

Weingartner je, kakor pišejo češki listi, na novo leto dirigiral v Pragi »Češko Filharmonijo«. Vsi listi so entuziastično navdušeni zanj in hvalljo njegovo originalno shvačenje glasbe, zalet in moč. Dirigiral je Dvorakovo peto simfonijo, Lisztovega »Tassa«, Weberovo uverturo k »Oberonu«, svoji sult k Shakespearjevemu »Vilharju« in še par drugih svojih kompozicij.

Egiptovske alabastrske vaze. Pariška »Academie des Belles Lettres« je poslala v Sirijo ekspedicijo izkopavati in preiskavati ostanke Byblosa. Odkopali so celo palačo ter mnogo zlatih kipcev in solite ter velike alabastrske, umetniško izdelane vaze, ki nosijo napise kralja Hynasa iz pete dinastije.

Dante in d'Annunzio. Povodom proslave 600 letnice Danteja v Florenci bi bil moral govoriti tudi d'Annunzio. Pa ni govoril, ampak je poslal brzojavko: »Nisem dovolj močan za to reč. Danes, po 600 letih ni več človeka, ki bi bil dostojen dovolj, da bi govoril o Danteju. Naj nam on vsem oprosti.« d'Annunzio je postal skromen. Marinetti ni tako.

d'Annunzio in »Parizina«. Parizino je napisal d'Annunzio v obliki libreta za Mascagnija, ki pa s to opero ni imel sreče. d'Annunzio lo je sedaj predelal v dramo in kot taka je pred nekaj dnevi doživela premiero v rimskem »Argentinu«, kakor pišejo italijanski listi, z velikim uspehom.

Sport in turistika

Zimshosportno vremensko poročilo iz Bohinjske Bistrice dne 5. januarja 1922. Temperatura -5°C, barometer 739 (zadnje dni padel od 756 na 739), vreme na pol oblačno. Sankališče »Belvedere« je izborno, ceste naravne za sankanje prav dobre. Buffet pri »Belvederu« odprt. Saninec Izvrsten. Smuka zaradi nizkega snega t. l. 10 cm v dolini neugodna.

Smučarji razdeli, razdeli »Sportna Zveza« dne 5. t. m. popoldne. Sportni klub, ki so zaprosili za nje, naj priklje popoldne ob 3. uri v skidališče Osovspevske ceste št. 14. Prineso naj potrdilo kluba in kavelja po 25 Din. za par. — Sportna zveza.

Sportni klub »Primorje« ponovno opozarja vse člane na redni občni zbor, ki se bo vršil v petek dne 6. t. m. od desetih popoldne v posvetovalnici mestnega magistrata. Vabljeni so tudi vsi prijatelji kluba.

Kulturni pregled

Slovenska knjiga v letu 1921

Nekaj pregleda, zgolj za orientacijo. Na prvem mestu je Tiskovna zadruga, ki je izdala v letu 1921. Jenkove Zbrane spise, Tavčarjevih Zbranih spisov VI. zvezek (Cvetje v jeveni in Visoško kronko), Cankarjev zbornik, Novačanovo dramo Velejo, Lahov igrokaz Noč na Hmeljniku, H. Dolencove Zbrane spise, Staretovo Lisjakovo hči, Feigla humoreske Tik za fronto, Milčinskoga Drobž, Vaštet ne Pravljice. Dalje se ozihi prevodi: Shakespeare-Zupanič Macbeth, Ojka Jova-Gravnik: Pisani oblaki, Barbussov Ogenj je v letu 1920. dotiskan. Izšlo so znanstvene in poljudno-znanstvene knjige: Melikova Jugoslavija v dveh delih, Vebrov Uvod v filozofijo, Prijateljovi Predhodniki in idejni utemeljitelji ruskega realizma, vsi trije v zbirki Pota in elji; Corovkova Rasa in vera v srbski prošlosti in Ogrisor Boj za jugoslovansko državo, oha v Zbirki političnih, gospodarskih in socialnih spisov. V isti zbirki je izšel drugi natis Dojenčka, izven zbirka pa Ilesičeva Vezbanica srbskohrvatskega jezika. Tiskovna zadruga je izdala tudi Ustavo, Stanovanjsko naročilo, za nas veljavno Deseto poglavje srbskega kaz. zak., Občinski volilni red za Slovenijo in Vojaške zakone SHS.

Lavoslav Schwentner je izdal Cankarjevega Grešnika Lenarta in drugi natis Pravljice Milčinskega.

Bamberg je izdal 4. natis Pintarjevega Izdajanja Prešernovih poezij, 3. natis Askerevih Balad in romane, prvo knjigo Vebrova Sistema filozofije in Napotnikovo brošuro o Hughesovem briznavnem aparatu.

Omladina in Nova založba v letu 1921. nista izdali nobene knjige.

Matica Slovenska je izdala Zemljevid slovenskega ozemlja, 1:200.000, ter izredni izdajanja: Fintgarjevo Razvalino življenja, Golieva Pesmi o zlatolaskah. Redno izdajanje je dotiskano, pa še ni izšlo.

Učiteljska tiskarna je izdala v zbirki Slovenski pesniki in pisatelji (za mladino prejeti), 2. zvezek, Frana Levstika, 5. zvezek, Frana Erjavca; dalje Silihovo dolinsko bajko Nekoč je bilo jezero, in Pavla Kunaverja Na planini!

Umetniška propaganda je izdala dr. Ivana Robida Psihične motnje na alkoholski podlagi in Baarova Farovsko kuharico v prevodu Fr. Albrechta iz češčine.

Založba šolskih knjig in učil je izdala Bezjakovo Občo zgodovino vzgoje in pouka, Brinarjevo šitanko in nekaj običnih šolskih izdaj.

Mohorjeva družba v Prevaljah je izdala Frana Dotelo (Takšni sol in Begunč), A. B. Jegliča spis Na noge v sveti boji, 3. knjiga, ter koledar za 1922.

Slovenska šolska Matica je izdala Pivkovo Dramatsko pesništvo.

Konsorij Prosvetne knjižnice pa Bartoškovo Moderno družbo in cerkev.

Jugoslovanska knjigarna je izdala Robidovo Stenografsko šitanko, Opekovo Za resno, Slavčičovo Premurje, Ušeničnikov Uvod v modroslovje, Novakovo Tehnično mehaniko, Guličev Parni kotel, Foersterjev Ojačen beton.

Zvezna tiskarna je izdala Kmetovo Heleno, Koželjevo Moje ljubčke, Skrbinski Diletantski oder, Navško Lepo

masko, Čapkovo dramo R. U. R. v šestem prevodu.

Jugoslovanska Matica je izdala Ojko Jove-Gradnikova Malja in Malona in Gospodinski koledar.

Zensko društvo v Mariboru je izdalo izbrane spise Josipine Turnograjske.

Leonova družba je izdala Jezikoslovne spise patra S. Škrabca, V., Bogoslovna akademija Grivčovo Cerkevno prvenstvo in edinstvo po bizantinskem pojmovanju, univerza pa Zbornik juridičnih spisov in Zbornik za zgodovino umetnosti.

Narodno gledališče je izdalo Gogoljevega Revizorja.

V ponatish so izšli romani »Jutra« (Blagajna velikega vojvode in Prigode gospoda Collina), »Tabora« (Lady Windermere), »Jugoslavije« (Za milijoni), »Slovenskega Naroda« (Govekarjevo Svitanje v Peskovi založbi), »Domoljuba« (Händel-Mazzetti — Jerše: Junakinja iz Steyra).

V samozaložbi so izšla sledeča dela: Suchy, Uvod v budizem; France Bevk, Pesmi (Gorica); Ivan Podražaj: Slike iz naše rivijere (Ponatis »Slovenskega Naroda«); Ivan Zorec, Pomeniki; Kostanjevec: Krivec, roman; Bevk, Malčki in Palčki (Gorica); Fr. Kralj, Kralj Matjaž (umetniški album, založil A. Stele).

Obča slika slovenske knjige v prošlem letu: Založbe ne delajo. Zalaga se malo, večinoma dobičkanosne knjige, n. pr. šolske. Matica in Mohorjeva družba delata zelo malo, zlasti slednja. Le Tiskovna zadruga zalaga razmeroma mnogo, v letu 26 knjig. Njen program za prihodnost pa je uprav ogromen. Nekoliko živahneje pričetke kaže Učiteljska in Zvezna. Druge založbe so v pričetkih, ali vsaj v pričetkih novega delovanja po vojni. Zelo počasi gre naprej! Vsako založeno delo požre ogromno denarja, stroški za tisk in papir gredo takoj v stotisoče, podjetnosti je malo, organizatornega dela še manj. Ljudje se razmeroma malo zanimajo za knjige. »Vinska valuta« jim ne gre v glavo. Celo premožni sloji ne čitajo nič ali le novine, izobraženci pa n. majo dovolj novca. Potrebna po knjižnicah je vedno občutnejša. Vkljub vsemu temu bi pa morala podjetnost založnikov biti večja, kar kaže primer Tiskovne zadruge.

Kdo kupuje? Večinoma nemaniš. Trgovci in industriji kar korporativno vračajo dopolnena jim knjige, liste, revije. Tudi slovenski odvjetniki ne konzumirajo skoraj nobene knjige več. Častnih izjem je v obeh stanovih nekaj, toda izjeme so. Dobri kupci so vključbo bolji časa učitelji, dijaki, uradniki in ljudje brez naslova. V Ameriko gre malo, na Korosko nič, v zaseleno Primorje nekaj, vendar je tu 1000-kratni pribitek slovenskih knjigarjev usoda in obična ovira.

Zunanja oprema knjig je v glavnem slaba, sestavljena brez okusa; namesto strokovnjaka odločuje tiskarski metar. Slike so večinoma slabe. Tiskarne izdelujejo mnogokrat površno, rabijo deloma slabo barvo, slab klej. Tiskarsko so na prvem mestu izdajanja Takovne zadruge (delniška tiskarna) in Jugoslovanska knjigarna (Jugoslov. tiskarna).

Slovenski pisatelji se v prošlem letu niso n. kaj postavili. Izvirnih romanov in povesti ni, pesmi je nekaj, dobrih dovršenih kratkih novelic nič; baje so mnog. poskušajo v drami. Večina pisateljev se bavi s prevodi. Vobče mrtvilo.

Revije so v letu 1921. izhajale sledeče: Ljubljanski zvon, Dom in svet, Njiva, Kres, Čas, Plamen, Vesna, Naši zapiski, v Gorici Mladika, Plamen je ugasnil.

Knjigarne so prodale nekoliko srbskih in hrvatskih knjig, tri do štirikrat več kot pred vojno, — kar imamo podatkov v Ljubljani in Mariboru. Konzum nemških knjig je v Ljubljani večji ko pred vojno. Poleg znanstvene literature so žal silno mnogo čitajo razni literarni pirati, kakor Courths-Mahler in slični »avtorji«. Francoske in laške literature se v Ljubljani prodaja manj ko pred vojno, za angleške knjige je okrog 20 stalin konzumentov, enako število kakor leta 1914. Konzum češke knjige je tudi enak kakor leta 1914. poljske malenkost, pač pa je zelo visok konzum ruske knjige (v berlinskih izdajah). Deloma se pozna znanje bivših vojakov — ruskih vojnih ujetnikov, ponajveč pa zanimanje ruskih emigrantov, ki znošijo zadnji krajcar, da kupijo svojo knjigo, svojo ljubo rusko knjigo...

Ce še omenimo, da nimajo jugoslovanski knjigarji niti svojega kataloga niti sortimenta, da si niti ne dajejo drug drugemu v komisijo, potem smo o svoji kulturni mizeriji povedali vse. Prihodnje poglavje bi bilo le še »kulturni delavci«.

Upajmo, upajmo na leto 1922. in sledeča!

Ruska knjiga

Made in Germany, seveda. Neznalec si niti misliti ne more, kako intenzivno je rusko kulturno življenje v inozemstvu, najbolj v Berlinu. M. navajeni domače mizerije »kulturnih delavcev«, kar strmi mo pri pogledu na obsežnost in umetniško vrednost dela ruskih resničih in pravih delavcev kulture. To je prava poplava dnevnikov, revij, raznih knjižnih založništva, gledaliških predstav vseh kategorij (drama, balet), slikarstva, godbe, predavanj in drugih javnih produkcij. V eni sami številki ruske revije najdemo inšerate deset raznih ruskih založništva v Berlinu. Ta založbe izlajajo novejšje in starejšje slovo, ter dela iz politike in znanosti, vse to v izborni opremi in po cenah, ki nam vzbujajo spomine in skomine. Celi Onjegin (233 strani in 18 ilustracij, založba »Literatura«) stane pet mark, štiri pripovedke Dostojevskega (založba »Mial«) dva marki 50 pf., čez 700 strani debel slovar stane 20 mark. Ugodno založništvo je tudi »Voztok«, največje pa »Slovo«, ki je izdalo celo vrsto dobrih ruskih knjig v prvovrstni redakciji. »Slovo« preja novo izdanje celega Puškina v šestih zvezkih. Prvih pet je že izšlo, zvezek po 16 mk.; dalje celega N. V. Gogolja (polnoje sobranje sočinjenj v 10 tomah, cena každavo toma 10 mark); izdan je celi Lermontov v 4 zvezkih po 12 mark. Tjutčev, za 17 mk, ter (menda vobče prvič?) vsi zbrani spisi Aleksandra Gercna (Herzena) »Biloje i dum« v pet tomah po 18 mark. Trije »o« že izšli. Dalje izhajajo vsi zbrani spisi L. N. Tolstega, (14. zvezek po 16 mark), celi Turgenjev (10 zvezkov po 18 mark), celi Čehov v 14 zvezkih po 10 mark, ter dela Bunina, Baljmonta, Sologuba, Byrona, Anatola France-a. Izšla je pa tudi še popularna »Teorija otnositelnosti« Alberta Einsteina, »Melkoje zemledelje« i »jevo osnovniji mužji«, Čuprova, cela vrsta

mladinske literature, Wittjeve memoare, ki so nekaj posebno zanimivega. Miljukova skpe iz zgodovine ruske kulture, Tuganova-Baranovskega »Socialne osnove kooperacije« ter veliki »Arhiv ruske revolucije«, pod redakcijo Geesena, ki je izdal že III. tom. (Skoda, da je arhiv preveš desničarski in da umetveno zastaja za — boljševičkimi publikacijami).

Nekaj prekrasnega, nekaj uprav razkošnega je pa »Zar-ptica«, mesečnik za umetnost in literaturo. Založba »Ruskoje skustvo« A. E. Kogana, Pariz-Berlin. Ta založba se je specializirala za izdajanja umetniških monografij, posebej ruski umetnosti (vseh strok) in izdaja v ruskem jeziku revijo »Ruskoje iskustvo« (Ruska umetnost), v francoščini »L'art russe«, v angleščini »Russian art« in v nemščini, »Die russische Kunst«, vrhn tega pa v ruskem jeziku s kratkim nemškim elaciptom omenjeno »Zar-ptica«. Dolej so izšli trije zvezki, trije biseri. Sem naj bi se šli učiti razni naši učenci od »Savremenički« do »Treh labodov«, — in reči moram, da se na nekaj po notranji vsebini in zunanji opremi enakovrednega in slično lepega ne spominjam ne pri Nemcih, ne Francozih, daji oba konkurirata po izbiranosti svojih izdaj. In poedina številka stane le 30 mk (izprva celo le 20 mk.)!

V prvem zvezku je ovitek in ornamenat narisal Sergej Cehonin, iz notranjosti pa omenjamo Lukomskoga »K jevsko Lavro«, Sudejkina »Čajpetje pod masinu«, — to treba, da vidiš! Drugi zvezek ima omet in ornamente od Bilbina. Od grafčne sila raznovrstne vsebine omenimo dovršeno lepo barvno reprodukcijo Sorinovega damskega portreta, montmartske sliki Jakovljeva, tri slike Suhajeva, tri krasne glave in cvetoč akt, ki kaže frapantno plemensko sorodnost z ženski mi akti Čehov Manesa in Svabinskega. Remizov nam podaja groteskno sliko ruske oštarije (traktirščika) s svojim vletrgovcem, dalje Onigorjevo »Pastirico« z izrazitim tipičnim licem, od istega Grigorjeva virtuozen (kubističen) portret sovjetskega komisarja, reprodukcije Sudjabinovih plastik, rabe starega Petrograda (Senatska ploščadi), krasno Bilbinovo ilustracijo ruske pravljice, fotografije Pavlova in Fokina, itd. itd. — V tretjem zvezku je ovitek in ornamente narisal Kustodjev. Ovitek kaže preprosto rusko kmetico, brez vseh pretenzij, — kakor jabolko! V grafčnem delu najdeš zopet lepo barvno reprodukcijo »Beneške noči« Konstantina Somova, 1921, Harlekin, dve markiz, Lampijon, drevje, temna topla opojna noč, poletje, cvetje, ljubezen in intriga... Somov je še vedno oni sladki rokoko-fantist... — Dalje cela vrsta portretov ruskih igralcev (Isvokaja-Saloma), portret Bunina, reprodukcija Bénoisovega »Lova«, skice Steelekega, avtoportret Suhajeva, skulpturo Sudbinina (»Angelj akriji«), pa zopet Somova, njegovega »Harlekina«, avtoportret, »Damo v vijoličastem kozetumu« in ilustracije iz »Knjige o markizi«. Slede štirje portreti Tamare Karsavine, itd. itd.

Literarni del sledi prvovrstnemu grafčnemu. Tu najdeš Baljmonta, Bunina, Grebenščikova, Drozdova, spomine na Petrograd, zadnje strani iz dnevnika L. Andrejeva, novice o Pavlovi, Fokinu, Bilbinu, parško pismo itd. Tretji zvezek pripoveduje o Bunnu, o Somovu, — da ne naštevam dalje: »Zar-ptica« zaščuzi svoje pravilčno ime. Ti trije zvezki so mi bili tolažba marsikdaj, ko mi je miselšla k pretenzijam, ki spremljajo nekatere in sicer najglasnejše izmed one klike, ki ne pozna ne kulture ne dela, in se zato imenuje »kulturno-delavno«. Pridi, Kranje, se les učiti, k brezdomovincem,

izgnancem, ki v tujni deželci čast svoj domovini!

Rogata in mnogo vredna vsebina v grafčnem ni literarnem delu, prvovrstne reprodukcije, črke mirne izsosti, okasna razporeditev, popir uprav zapravljive razkošnosti, — in ta biser stane sedaj, ko je cena povišana, le 30 mar! Ni čuda, da ga je ruska kritika pozdravila kot veliko delo in tolažbo v nesreči!

Pozabiti ne smemo tudi druge revije »Spolohi«, ki jo izdaja Al. Drozdov v založbi Ruskaje tipografije v Berlinu. Sotrudniki Ljubovj Stolice, Baljmont, Kričickij, Remizov, Fjodorov, Damanskaja, Drozdov, Sokolov-Nikitov s svojo psihološko studijo o somatičnih sanjah; v reviji najdemo studijo o revolucionarnem slovo-stvu, politični pregled, slike iz boljševiške Rusije; ilustracije Marije Lagorio.

V Parizu, Londonu, New-Yorku so drugi centri ruskega kulturnega dela, vendar daleč ne dosežajo berlinskega. Pač pa so do neke meje pomembni politično. V Parizu in Londonu žive večinoma bogataši, ki se jim je posrečilo pravočasno rešiti metek, v Berlinu nekateri menševiki in skoraj vsi glavni kadeti in oktabriisti, v Pragi pa trudoviki in SR, s Kerenskimi na čelu. Povsod izhajajo cele vrste raznih dnevnikov, brošur itd. V Beogradu izhaja ruski dnevnik, v Sofiji dva in literarni poizkus »Iskric«, eden v Carigradu. V Mariboru bo baje z novim letom pričela izhajati »Zarja«.

Kulturna sila ruske emigracije je obšudovanja vredna. Ko se končno enkrat urede razmere v sveti Rusiji toliko, da bo emigrantom mogoč povratek, prinesli bodo svoji domovini mnogo one koristne sile, ki ji sedaj tako zelo primanjkuje.

O Podbevšku, »Treh labodih« itd.

Ce vprašas tega ali onega, kaj si misli o Podbevškovi umetnosti, ne odgovori nič, ampak se pomilovalno nasmeje. »Morda je kaj na tem, morda ni nič, pa vendar, kako se ta človek obnaša in kakšno reklamo dela...« Kritiki so ga trgali vseprek. Ko-statali so unisono z gospodom Titom Terenčijem v »Slov. Narodu« vred: »Podbevšek govori jezik, katerega mi ne razumemo. Zatorej je tepce in kvaren človeški družbi. Proč z njim!«

Predsedek, to je obsodba pred presojo. In navadno imajo ljudje predsedke o Podbevškovi umetnosti. Še preden začno čitati njegova dela.

Niti od daleč ne m'alim delati reklame in propagande za Podbevška, ker se za svojo osebo ne strinjam z njegovim pojmovanjem forme. Toda Podbevškov pokret znači v razvoju naše umetnosti neko gotovo, če že ne izrazito etapo, vsaj pomena vredno epizodo, katere literarni historiki ravnotako ne bodo mogli prezreti kakor ne bodo mogli prezreti ekpresionističnega pokreta v umetnosti sploh.

Vzrok dejstvu, da Podbevškove poezije danes večina ne more razumeti, je ta, da shvača Podbevšek formo povsem drugače kakor so jo shvačali naši pesniki doslej. Vzrok, da ga obsojajo že s priori radi tega, ker boče upeljati v šablono naše dobe nekaj novega, je isti, kakor je bil vzrok obsodbe prvega arhitekta gotike, prvega impresionista v slikarstvu, prvega skeptika v filozofiji, eno besedo, v konservativnosti občinstva, ki se je novotarjam vedno upiralo, ker so mu bile nove in zato nenavadne.

Podbevškova forma je osnovana na principe neposrednega, surovega podajanja intuicije v zaporednosti doživljanja.

Mark Twain:

Kult zločincev

Čul sem toliko o znameniti vedeževalki gospej N., da sem jo včeraj posečil. Ima po naravi temno kožo in ta vtis posvečuje še s sredstvi, ki nič ne stanejo. Nosi kodre, zelo črne kodre, in sem imel vtis, da pomaga njihovim naravnim čarom z žaltovim maslom. Okrog vratu li visi rdečkasto, kockasto ogrinjalo, in jasno je, da se nahaja nieno drugo ogrinjalo že dolgo v perilu. Sumim, da njuha kobak; vsaj nekaj takega ji je viselo na kolicah, ki ji kljuje na gornji ustnici. Vem, da ljubi česen, vedel sem, kadar je vzdihnila. Motrila me je skoro minuto prodirljivo s svojimi črnimi očmi, potem pa je rekla:

»Dovolj. Pridite!«

Stekla je po zelo dolgem, grozotnem hodniku. Sidel sem ji za petami. Nenadoma se je ustavila in dejala da bi bilo morda bolje, da prinese luč, ker je pot zakriviljena in tako temna. Toda zdelo se mi je negalančno, da bi delal dami toglisko sitnosti in sem ji rekel:

»Ni vredno, gospa N. Ako hočete morda še enkrat vzdihniti, mislim, da se moram po tem ravnati.«

Tako sva šla potem mirno naprej. Ko sva dospela v njeno tajinstveno poslovno duplo, me je vprašala po dnevu mojega rojstva po natrpani uri tega dogodka in po barvi las moje stare matere. Odgovarjal sem, kolikor sem pač mogel natančno. Potem je dejala:

»Mladi mož, bodite trdni — ne trepetajte! Odkriti Vam hočem prošlosti!«

»Razodeti« v splošnosti umilivah mlh

»Razodeti« iz bodočnosti bi mi v splošnem bolj...

Pri zlobnosti avtorja, ki se takoj izkaže, se je bati, da bo tu namigaval na nezadostno uporablanje vode in mila.

»Tiho! Trpeli ste veliko žalosti, uživali nekaj veselja, nekaj sreče in imeli nekaj nesreče. Vaš praded je bil obešen.«

»To je ime —«

»Tiho! Obešen, pravim. Toda ni bila njegova napaka. Tega ni mogel preprečiti.«

»Veseli me da ste mu pravični.«

»Ha, obžalujte raj, da je sodišče to storilo. Bil je obešen. Njegova zvezda križa Vašo v četrti diviziji, v peti sferi. Z ozirom na to boste tudi Vi obešeni.«

»Vzpričo te veselo —«

»Mir moram imeti! Vaša narava od doma ni bila zločinska, toda razmere so jo izpremenile. Ko ste bili stari devet let, ste kradli sladkor. Ko ste dosegli petnajst let, ste kradli denar. Z dvajsetimi leti ste kradli konje, v petindvajsetem letu ste bili požigalec in morilec. Kot zakrknjen morilec ste postali s tridesetim letom uradnik. Sedaj nastopate z javnim čitanjem. Slabejše stvari so Vam pridržane. Pridete v kongres in nato v položajevah. Končno se sreča povrne — vse bo dobro — obesijo Vas.«

Topil sem se v solzah. Bilo je dovolj okrutno, da pridem v kongres; toda biti obešen, to je bilo prežalostno. Žensko je moja žalost očividno presenetila. Razodel sem ji svoje misli. Tedaj me je jela tolažiti.

»I, gospod, je dejala, glavo pokonci! Nimate povoda, da bi se pritoževali. Poslušajte! Živeli boste v New Hampshiru. V Vaši brdki stiski in obupa Vam priključo na pomoč družina Braun, v kolikor jo je pustil pri življenju morilec Pike.«

V tem odstavku vedeževalka natančno opisuje zgodovino morilske afere Pike-Braun v New Hampshiru, kako so Braunovi pomagali in rešili tujca Pikea po tiste dobe, ko so izdalskega zlobneža

obesili in pokopali. Ne pristavlja ničesar, ne izmišljuje se, ne pretirava (primerjajte kak časpis iz Nove Anglije od leta 1869.). Ta slučaj je izbran le kot vzgled, da se razsvetli navada, ki ne vlada le v New Hampshiru, temveč po vseh državah unije, — mislim tu sentimentalno navado, morilce, kakor ta Pike, obiskovati, ljubkovati, poveličavati in ovohavati od dne, ko so bili obsojeni in so stopili v ječo, dokler se ne gugajo na vislicah. Nastopni izveček iz »Temple Bara« (1866) kaže, da ta navada ni omejena na Zedinjene države. Dne 31. decembra 1841 je umoril čevljar, po imenu John Johnes, svojo ljubico Mary Hallam hčer čislane delavca v Mansfieldu v grofiji Nottingham. Umorjen je bil 22. marca 1. 1848. Bil je človek nestalnega življenja in se je udajal silnim izbruhom strasti. Ko je deklica zavrnila njegovo snubitev, je dejal, ako je ne bo imel sam, je tudi nihče drugi ne bo. Ko ji je zadal prvo rano, ki ni bila neposredno smrtna je prosila za svoje življenje; ko pa je videla, da je trdno odločen, da izvrši svoje dejanje, ga je prosila, naj ji dovoli časa za molitev. Odgovoril je, da bo on molil za oba in je izvršil svoje zverinsko delo. Rane so izvirale od čevljarjskega noža in njen vrat je bil barbarsko razrezan. Nato se je spustil na kolena in prošil boga za usmiljenje dvema nesrečno ljubčima. Ni skušal pobegniti in je dejanje priznal. V svojem zaporu se je obnašal popolnoma dostojno, jetniški duhovnik je dobil o njem dobro mnenje in obiskal ga je lincolnski škof. Ni kazil, da bi ga vest pekla, temveč je umrl v zmagoslavni zavesti, da se združi s svojo žrtvijo v nebesih. Obiskale so ga nekatere pobožne in dobrohotne dame iz Nottinghama, od katerih so nekatere izjavile, da je otrok božji, ako je bil sploh kdo. Ena izmed dam mu je poslala belo kamelijo, ki naj bi jo nosil pri usmrutvi.

»Ti bodo Vaši dobrotniki. Ko se po njihovi plemenitosti zredite, boste občutili veselje, da jim malo povrnete, in tako pridete lepe noči v njihovo hišo in razbije te vse družine glave s sekuro. Nato trupa svojih dobrotnikov oropate in zapravite denar med bostonskimi pohajkovačji in vlačugami. Potem Vas primejo, sodijo, obsojajo na smrt na vislicah in vržejo v ječo. Sedaj je Vaša sreča gotova. Izpreobrnejo Vas, — izpreobrnejo Vas ravno takrat, ko se bodo ponesrečili že vsi napor, da bi se doseglo pomilostjenje, izprememba kazni ali odlog — in potem? Ej, potem se bodo zbirale vsako jutro in vsak dan najboljšje in najčistejše device onega kraja in bodo pele hvalnice. To bo dokazalo, da je umor spoštovanja vreden. Potem boste pisali ginljivo pismo, v katerem »odpustite« vsem onim novim Braunom. To bo občinstvo razvedlo, da Vas bo občudovalo Nobeno občinstvo se ne more uprati velikodušnosti. Nato Vas bodo peljali k šafotu, z velikim sijajem, na čelu impozantnega izprevida duhovnikov uradnikov, navadnih meščanov in mladih dam, ki bodo stopale po dve in dve ter nesle šopke in imortele. Stopili boste na šafot in dočim bo stalo vse spremstvo v Vaši navzočnosti odkritih glav, boste prečitali budalasti mali nagovor, ki Vam ga je sestavil duhovnik. In potem Vas potisnejo med globekim, pomenljivim molkom v pek — v nebesa, moj sin. Nobeno oko ne bo ostalo brez solz. Vi boste junak! Nihče ne bo tako malopriden da bi Vas ne zavidal, nihče tako malopriden, da bi se ne prizadeval posnemati Vas. In potem Vam bo sledil na grob velik pogrebni izprevod — bo jokal nad Vašim truplom — mlade dame bodo zopet prepevale himne, ki ste jih vzljubili po sladkih, v ječo zvezanih spominih, in kot zadnji dar ljubezni, spoštovanja in priznanja Vaših mnogoštevilnih resničnih vrtn bodo po dve in dve kora-

kale okoli Vaše krste in metale nanjo vence In glej! Proglase Vas svetnikom. Pomislite, moj sin en mesec nehvaležnosti, morilec, ropar trupel in pijan kričar med tatovi in vlačugami v blatnih nižinah Bostona, — in prihodnji ljubljeneč čistih in krepostnih hčerk dežele! Krav, osovražen hudič — in objekovan, obžalovan in posvečen mučenik — vse v enem mesecu! Norec! — tako slavna usoda, in Vi sedite tu in se žalostite!«

»Ne, ljuba žena,« sem dejal. »Delate mi krivico, zares krivico. Popolnoma sem zadovoljen. Doslej nisem vedel, da je bil moj praded obešen, a to nič ne de. Priznavam, da sem marsikaj zagrešil z urejanjem in predavanjem, toda drugih zločinov, katere omenjate, se ne spominjam. Sicer sem jih pa že moral zagrešiti, Vi bi ne varali slrote. Toda moja preteklost, naj bo, kakršna je bila, in bodočnost, kakršna hoče biti — to me ne briga. Le nekaj me je skrbelo. Imel sem vedno čut, da bom nekoč obešen, in — ne vem, kako — toda ta misel me je zelo motila; seveda ako mi pa morete zagotoviti, da me obesijo v New Hampshiru —«

»Brez najmanjšega dvoma!«

»Bog Vas blagoslovi, dobrotnica moja! — Dovolite da Vas objamem — odvaliti ste mi težak kamen s srca. Biti obešen v New Hampshiru, je blaženost — to zagotavlja človeku časten spomin in vodi takoj v najboljšo new hampshirsko družbo na onem svetu.«

S temi besedami sem se poslovil od vedeževalke.

Toda resno, ali je pravično, morilskega lopova na šafotu poveličavati, kakor je bil poveličevan Pike v New Hampshiru? Ali je prav izpreminjati krvav zločin v nagrado? Ali je pravično, tako postopati? Ali je brez opasnosti?

Socialna politika

Izseljeniški zakon

V Združenih državah ameriških traja silna gospodarska kriza. Washingtonska vlada je bila prisiljena izločiti tujo konkurenco delavcev in je izdala stroge predpise o priseljevanju ter določila za posamezne države letni dopustni kontingent priseljencev. — S tem dejstvom je za Jugoslavijo postalo izseljeniško vprašanje sila aktualno in treba ga bo rešiti z vso popolnostjo in vestnostjo iz narodnostnih, gospodarskih in — političnih vidikov. — Ukrep Severnih ameriških držav izseljevanja v naši državi ne bo zaustavil, kajti pretežna večina vzrokov izseljevanja leži v naših gospodarskih, socialnih in kulturnih razmerah in v psihu našega naroda. Tok izseljevanja se bo pač obrnil drugam: Kanada in južnoamerikanske države imajo še prostrane poljane, ki kriče po kolonistih. — Tudi Rusija je marsikomu na srečo.

Po vsaki vojni je izseljevanje naraslo, kajti vojna ustvari vse one pogoje, ki silijo k izseljevanju: visoke cene, nizke plače, pomanjkanje dela, vpadek industrije, vpadek morale, visoko stanje tujih valut, ki v ljudstvu vzbude vsemogoče dobre predstave o cenem in dobrem življenju v tujih državah.

Izseljevanje je socialno in gospodarsko zlo. Nemci so rešili pred vojno izseljeniško vprašanje z eno vodilno mislijo: izvažati blago merto ljudi. Povzgniti narod gospodarsko in kulturno pomeni omejiti izseljevanje. Izseljeniška politika v državi je njena gospodarska, kulturna in socialna politika. JDS se zaveda to svoje dolžnosti, zaveda pa se tudi, da izseljevanje tudi z najpopolnejšo državno politiko ni mogoče popolnoma ustaviti. Življenje kaže, da izseljevanja ni mogoče zabraniti z raznimi, četudi najstrožjimi prepovedmi. Take prepovedi bi bile tudi v nasprotju z enim glavnih demokratičnih načel: z osebnostno svobodo gibanja. Izseljeniško gibanje je treba organizirati, regulirati, da dobi zdrave oblike in da izseljenici niso izpostavljeni raznim nevarnostim izkoriščanja. Izseljeniško vprašanje obsega tudi repatriacijo izseljencev.

Izseljeniško vprašanje hočemo rešiti z zakonom, ki naj ima značaj varstvenega zakona. Avstrija izseljeniškega zakona ni imela. Zakonski osnutki iz let 1903., 1908. in 1913. iz političnih in gospodarskih razlogov vladajočih strank niso bili realizirani. Veljal je samo zastareli tozilevni patent iz leta 1892. in v nekaterih smereh zakon od 21. januarja 1897., drž. zak. št. 27 — Ogrska je imela dosti strogi izseljeniški zakon iz leta 1909., ki pa svojega namena ni dosegel radi presilne upravne kontrole. Cela Slovaška in Podkarpatska Rusija sta bili prenapolnjeni raznih agentov različnih paroplovnih družb.

V Jugoslaviji si moramo izseljeniško politiko žele ustvariti. Posledovali od starih držav nismo nčas. Hočemo in zahtevamo, da se ta politika vrši smotreno in premišljeno. Smatramo za potrebno, da povdarimo žalostno in neodpušljivo dejstvo, da se je do danes socialna politika pri nas izvrševala diletantsko, brez soodlovanja teoretičnih in še manj prak-

tičnih strokovnjakov. Krivda ne leži toliko na ministerstvu, ki kaže skrajno dobro voljo, ampak na raznih interesiranih krogih, in na naši žurnalistiki, ki posveča vse premalo pažnje najtežjim problemom današnje dobe. — Neodpušljivo je zatiranje delavcev in delodajalcev in celo naše javnosti napram tako važnim zakonom. Zakoni morajo biti premišljeni in principi temeljito preštudirani. — To pa je mogoče le s sodelovanjem vseh interesentov. Interes interesentov pa mora vzbuditi ministerstvo. Mlada češkoslovaška republika ima široko organiziran aparat za socialno zakonodajo, ki znansiveno pravi pravi socialnopolitične zakone. Omenim samo njih Socialni Ustav, v katerem delujejo najboljši strokovnjaki.

Na kakšnih načelih mora sloneti izseljeniški zakon? Na moralnih demokratičnih in socialnih načelih. Osebnost svoboda, v kolikor ne more biti omejena iz splošnih vojaških in civilno- in kazensko-pravnih razlogov, mora biti varovana v vseh ozihih in to ne samo kar se tiče izseljevalne pravice same kot take, ampak tudi kar se tiče odločitve k izseljevanju. Zabrano mora biti duševno omanjenje potom vabeših govoric raznih agentov. Socialna načela zahtevajo, da so onemogočena vsakovrstna izkoriščanja, da se vse nevarnosti, ki prete izseljencu na duši in telesu omeje ali sploh onemogočijo.

Glavne važnosti je pouk, informacija ljudstva o izločilih, dobrotah in nevarnostih izseljenja. Cisto objektivni, nepristranski pouk o vsem, kar se tiče izseljenja. To delo je treba organizirati, bodisi, da to delo vrši država sama, ali privatna podjetja pod državnim nadzorstvom. V zadnjem slučaju bi bilo potrebno organizirati prostovoljne karitativne institucije ne samo v državi, ampak tudi izven države v izseljeniških kolonijah. Delo takih institucij bi bilo ogromno. Kar se tiče najmanjša delavcev v tuzemstvu za izvenevropske države, mora biti tako najemanje prepovedano. Najemanje delavcev do evropskih držav mora biti strogo regulirano in prvo, kar se mora zahtevati je, da se najemanje vrši potom javnih posredovalnic za delo in da dobi vsak delavec pismeno pogodbo, ki ureja njegovo bodočo delovno razmerje. Vsebina pogodbe mora biti v izseljeniškem zakonu predpisana. Omenim sem, da je treba zagotoviti svobodo odločitve. Radi to potrebe mora biti prepovedana vsaka propaganda, vsaka reklama za izseljevanje, ki izrablja v mnogih slučajih ljudsko lakovernost. Kdor se bo iz lastne volje odločil k izselitvi, naj dobi vse potrebne podatke in potrebni pouk pri državnih ali prostovoljnih karitativnih informacijskih pisarnah. Raznim družbam, pisarnam ali posameznikom, ki so interesirani na izselitvi kateregakoli, mora biti prepovedano, sklepati z izseljencem katerekoli kupne, kreditne ali podobne pogodbe. Vsakemu izseljencu je potrebno, da se mu vroči k podpisu pismena prevozna pogodba, potem ko je izseljenec plačal celo vozno ceno.

Posebne važnosti pa je ureditev agentur, transportnih podjetij itd. Brezpogoj-

no morajo biti taka podjetja vezana na koncesijo, voditelji filijal v naši državi morajo biti naši državljani, nastavljeni morajo imeti samo stalno plačo, provizije in druge dajatve, ki bi izvale njih agitijsko delavnost morajo biti brezpogojno prepovedane. Solidnost takih podjetij in pisarn mora biti zagotovljena z visokimi kavicijami. — Monopoliziranje prevoza izseljencev bi ne bilo priporočati. Konkurenca mora tu ustvariti veliko dobrega. Koncesija mora biti kratkodobna, in ne vsesplošna, pač pa omejena samo za prevoz v gotove dežele ali pristanišča. Agentov družbe in pisarne ne bi smele imeti, kajti ti zanašajo strup v najskritejše vasi. Število filijal mora biti omejeno, in njih sedež samo v večjih mestih, kjer so večji državni uradi in državne informativne pisarne. Na nastavljanje namoščencev mora imeti država vpliv. Zakon mora obsepati tudi predpise o ustroju ladij in o varnostnih in sanitarnih pravah na njih. Vozne listke smejo prodajati samo koncesionirana podjetja. Da je potrebna zdravniška preiskava vsakega izseljenca vsaj v času, predno stopi na ladj, je samo razumljivo. — Skrbeti je treba tudi za brezplačno vožnjo nazaj za one izseljence, ki so bili v namembni zemlji odklonjeni. Iz raznih razlogov je potrebno, da ima izseljenec poseben izseljeniški potni list, ki izseljenca kot takega legitimira.

V kontrolo zakona je treba sistemizirati posebne organe; izseljeniške inspektorje, komisarje, ki potujejo z izseljenci in katere mora podjetje brezplačno prevažati.

Prevelike važnosti je organizatorična stran izseljeniške politike. Vsa politika naj bo osredotočena pri ministru za socialno politiko, kateremu naj stoji na strani posvetovalni organ za izseljeniško politiko. Na vsak način je treba za tako politiko enotnega koncentričnega vodstva. Svica ima zvezni izseljeniški urad, Italija generalni komisarjat itd.

Za izseljence pa je treba skrbeti tudi v novih njih domovinah, da se ne oduje narodno, da ne propadajo telesno in duševno. Z vsemi sredstvi je omogočevati njih povratek.

Naše socialno ministru je izdelalo izseljeniški zakonski načrt Bil je pred zakonodajnim odborom. Vsebine načrta naša javnost ne ve. Zlo, ki se splošno širi v našem zakonodajstvu, v katerem ne smejo delovati samo poslanci — ampak cela javnost, Prevelika tajnost zakrva zakonodajno kovačnico. Koliko socialno-političnih zakonov je bilo predloženih raznim policijam in korporacijam in ustanovam? Malo in še to nepozno. To pogubonosno razvado je treba na vsak način odpraviti. Kam taka zakonodajna tehnika privede, bo pokazal zakon o socialnem zavarovanju delavcev, ki se je kot najvažnejši naš zakon izšel brez javnosti — samo pod vplivom interesov posameznikov. Ne ustrajmo se, povedati resnico: ta zakon je potreben revizije od tal, kajti gospodarski interes interesiranih ga zahteva.

Joža Bohinjec.

K agrarnemu vprašanju

Na kongresu radikalne stranke, ki se je nedavno vršil v Beogradu, je minister Krsta Miletić objavil sledeče podatke o agrarnem vprašanju v naši državi:

Jugoslavija ima 29.436.000 ha površine. Od tega je obdelanih 9.478.020 ha. Brez lastne zemlje je v Srbiji od 325.404 kmetijskih družin 31.000 družin, v Bosni od 247.957 družin 25.000, v Hrvatski in Slavoniji od 436.000 družin okoli 30.000.

Dejlo za rešitev agrarnega vprašanja se je doslej gibalo v okviru prehodnih uredb. V Bosni in Hercegovini so se odlošili urediti z uredbo o finančni likvidaciji agrarnih razmer in z uredbo o beglukih.

V Hrvatski, v Sloveniji in v Vojvodni se je agrarni problem sukal okrog vprašanja likvidacije veleposesstev. Uspeh tega dela je doslej sledeči:

V Hrvatski so dobili agrarni interesenti začasno v zakup 27.408 jutrov zemlje. Na Slovenskem se je agrarni problem reševal v glavnem tako kot na Hrvatskem.

V Vojvodni, kjer se nahaja 1147 veleposesstev s 672.376 ha zemlje, se je zemlja dala v zakup siromašnim kolonistom.

V kolikor je agrarno vprašanje pri nas nepopolno urejeno, dela sedaj na njegovi rešitvi posebna komisija, ustanovljena na podlagi načel, ki so izražena v ustavi naše kraljevine.

Učinki protialkoholne prepovedi v Ameriki

Švicarski zdravnik popisuje v nekem švicarskem listu vtise s svojega potovanja po Ameriki z ozirom na splošno prepoved točenja in uživanja alkoholnih pijač.

Koj ko prispe parnik na svojem potu čez ocean v praluko njujorško, se zapre bar na krovu; odlej je prepovedano točiti na ladji opojne pijače, nahajamo se že pol zakonom ameriške protialkoholne akcije. Prepoved se po vli Uniji zelo strogo izvaja; nikjer se ne sme opaziti niti najmanjši prestopok. Policija si mora dati mnogo posla, da vrši povsod natančno kontrolo, ki je otežena posebno po velikih mestih. Kjer se je obdržalo še kako gnezdo, ki skuša kljubovati zakonu, tam so ponavadi učinki še hušji, ker se prodajajo slabše kvalitete. Toda takih izjem ni več mnogo, kajti zakon je izvršil svoj učinek. Posebno je to opaziti ob velikih »praznikih«, ko se je po starih, krepko ukorenjenih navadah najmanj spodobilo, stojati v čim ožje stike z alkoholom. Na Silvestrov večer je vladal povsod po ulicah popoln mir, nikjer veselo »razpoloženi« ponočnjakov, edinole godba in ples sta tuintam spominjala na slovesno noč. Prav ista slika tudi v delavskih mestnih delih. Polno mirno je prešla pustno noč, celo v New Orleansu, kjer je glasoviti karneval v Ameriki užival isti sloves ko oni v Nizzi v Evropi.

Posebno važna je prepoved alkohola za zamorce. Znano je, da so ti k pijančevanju zelo nagnjeni, prav tako pa tudi, da je učinek alkohola nanje zelo močan. Zato so bili med njimi ekseri-

svled alkohola posebno številni in zelo težki. Ravno ozirom nanje je protialkoholni zakon v veliki meri posepešil.

Velike bolnišnice po mestih izjavljajo, da še nikdar niso tako veliko število praznih postelj imele kot sedaj. V javnem življenju, posebno pa v industrijskih obratih število nezgod nazadnje, odkar je v veljavi prohibitivni zakon. V kaznilnicah se je istotako zmanjšalo število kaznivcev. Na drugi strani pa se opazuje, da je ljudstvo začelo močneje varčevati, posebno pa da skrbje nižje plasti prebivalstva več za čedno obleko in da hodijo na pr. otroci lepše napravljeni v šolo.

Vsa ta opazovanja bo morala seveda še potrditi točna statistika, ki bo razpolagala z mnogoletnimi podatki, kajti prohibitivni zakon je v veljavi šele dobre dve leti. Prav tako bo glavni učinek pokazala šele mladina, ki bo vzrasla v novih razmerah. Za vse te podatke se bomo morali tudi mi prav živo zanimati, kajti vse naše dosodanje protialkoholno gibanje ima absolutno nezadosten obseg in značaj.

MURSKA SOBOTA.

Pred kratkim je imela pri nas neka stranka svoj shod. Kakor na večini političnih shodov, je prišlo tudi tu do prekanj. Na shodu je bilo gov-

uretili strankin aparat, da se bodo čim širše plasti naroda oprijeli snisla za dobro stvar. Nekdo je predlagal, naj se povabi tudi učiteljstvo v pomoč stranki in je pri tem pravilno povdarjal, da je učiteljstvo najbolj v stiku z narodom. K besedi pa se je oglasil neki gostobesedež, o katerem jako dvomimo, ima li kaj pojma, kakšno razpoloženje vlada med dobrim prekmurkim ljudstvom in kaj se pravi propagirati med njim idejo katerekoli stranke, razun one, katere kolovodja je J. Klekl. Izjavljal je namreč, da učiteljstvo ni zanesljivo, češ da mora biti liberalno, ker mu je liberalna stranka pripravila »mestne« plače; dalje, da so učitelji »frakariji« in vsled tega pri ljudstvu nepriljubljeni itd. Skratka opisal je učiteljstvo tako, da bi skoraj dejali, ravnanje se po njegovem nauku:

Ker se nam zdi, da nima ta gospod nobenega smisla za učiteljsko delo med narodom, čeprav so vidni vsepovsod uspehi našega dela, mu o tem ne bomo sedaj pripovedovali. Povemo mu le, da sam ne pozna jedra stranke, kateri se prišteva; je njen »zvest« pristav ker upa, da mu stranka nastavi lestev, po kateri spleza na višje mesto. Ni res tako, gospod »revident«! Smo radovedni, kako se boste pobotali z učiteljstvom v Prekmurju. Gotovo Vam bo zapelo slavo! Gospodu P. pa, ki se je na shodu toplo zavzel za učiteljstvo in krepko pobijal izjave gospoda »revident«, naša hvala in priznanje! Prizadelet.

BLERIOTOVO PROROCANSTVO.

Slavni francoski letalec Louis Bleriot je prispel pred kratkim v Newyork. V nekem razgovoru je izjavil novinarjem, da pride kmalu čas, ko bo človek zjutraj poletel iz Pariza, obdeloval v Newyorku in večerjal zopet v Parizu. To bo nedvomno tudi zgodbilo, ako se pomisli, da je nedavno angleški letalec Ames dosegel s svojim letalom 212 milj na uro in s tem postavil nov rekord.

Rad. Peterlin-Petruška:

Potovanje treh kraljev

(Iz otroških spominov.)

Nekega zimskega popoldneva po šolskem pouku me povabi Griljev Lojze, moj sošolec iz tretjega razreda na tihem k sebi na dom. Po njegovem licu sem spoznal, da se gre za nekaj posebnega, važnega in morda sem šel 2 njim.

Tam je bilo zbranih že več oseb: še trije učenci iz četrtega razreda in Papež, trideset do štiridesetleten dinar orjaški postav. In ta mi je pojasnil vso stvar: »Bližajo se prazniki: kakor veš pridejo tudi letos svetli trije kralji. Letos jih bom vodil jaz. Če si zadovoljen boš kralj Miha. Samo izblebetati ne smeš tega nikomur, a molčati moraš, kakor da si muast.«

Veseli se so mi zaiskrile oči: bil sem zadovoljen in ponosen sem se vračal domov.

Drugo jutro sem dobil vlogo kralja Mihe in v enem dnevu sem jo znal na pamet.

Vsak zvečer smo se zbrali na Lojzetovem stanovanju in se vadili. Papež nas je razstavil po sobi. Na eni strani sem stal jaz, meni nasproti v drugem kotu kralja Gašper in Boltažar, med nami na desno od mene angel Gabriel, na levo kralj Herodež, zadaj pri vratih pa zvezdonoša Lotrič.

»Začnite!« je zapovedal Papež.

In začeli smo. Mi trije kralji obrnjeni drug proti drugemu smo se globoko priklonili in si sl nasproti. Ko smo se srečali, jaz med Gašperjem in Boltažarjem, — smo se zopet priklonili in šli dalje do tam, kjer je stala prej ena nasprotni strank, se obrnili na mestu, poklonili in nadaljevali svojo pot kakor prej toliko časa, dokler nismo odšli počasi in glasno, v taktu naših korakov teh-le vrstice:

Pršli smo mi,
trije kralji:
Gašper, Miha in Boltažar.
Prinesli smo
en darek zlat;
en darek zlat:

miro, kadilo in čisto zlato.

Mi Jezusa darujemo,
mi Jezusa blagujemo,
tega kralja nebeškega,
tega kralja nebeškega.

Potem smo se postavili na svoja prvotna mesta in kralj Herodež nas je izpraševal po vrsti.

»Kraljeva visokost, odkod ste Vi doma?»

In odgovarjali smo drug za drugim: »Mi smo tam doma, kjer sonce gor gre!« ali »Mi smo tam doma, kjer sonce dol gre!« ali pa »Mi smo tam doma, kjer sonce opoldne stoji!«

Dalje nas je Herodež vprašal, kako da smo zvedeli, da je Zvezdar rojen, in eden izmed nas mu je povedal, da smo videli na nebu zvezdo, kakor je bilo proročevano. In vselej ko je kdo omenil zvezdo, se je Lotrič pri vratih zdramil in pomolil namesto zvezde svojo debelo roko kvišku.

Nato nam je Herodež razložil, da je on kralj judski da tudi on želi Jezusa videti zato »idite in iščite Ga, in ko Ga najdete, pridite povedati meni, da tudi jaz grem in Ga molim!«

Tedaj pa se je oglasil angel Gabriel in nas svaril pred Herodežem, ki noče Jezusa moliti, ampak Ga je umoril. »Pa nebojte se Herodeža! Zvezda — zvezdonoša Lotrič pri vratih pomoli kvišku roko — zvezda, ki Vas je vodila do sem in se je skrla, ta zvezda se Vam zopet prikaže in Vas popelje po drugi poti domov. — In angel je zavpil: »Zvezda, prikaži se!« In nad glavami se je pokazala debela kosmata roka...

Po par izkušnjah smo bili tako dobro izolani da smo se popolnoma živeli v svoje vloge in se čutili v resnici za kralje. Papež je bil z nami čisto zadovoljen, kupil nam je — na naš račun seve — blago za kraljeva oblačila in papir in zlato peno za krove, žezla in angelske perutnice. Obleke nam je sešila Griljeva mati, krone in žezla in perutnice pa smo

pod nadzorstvom Papeža naredili sami. Tudi zvezdonoša Lotrič je dobil svoje insignije. Na metliče je bil nasajen obroč ročnega rešeta, na obeh straneh je bil nalman nanj v olje namočen list belega papirja, na katerem so bile naslikane zvezde, mesec in sonce in dolga rdeča repatica. Zgoraj je imel obroč udprtino, skozi katero se je po potrebi zažigala luč, ki je v temi krasno razsvetljala vse nebeško ozvezdje na prosojnem papirju.

Angel Gabriel je dobil razen perutnice tudi dolgo, brdko vojaško sabljo in cerkevno ročno puščico za milodare. Tako je bilo vse v redu in na novega leta dan navsezgodaj, ko so še zvezde blisčale na nebu, smo jo malinili iz mesta v sosednje vasi in gradove koledvat.

Ljudje, ki so šli v mesto k maši, so nas srečavali, se nam spoštljivo umikali s pota in se dolgo potem stali tam in začudeno gledali za nami. A ko je sonce pokukalo izza moravskih hribov, tedaj, tedaj je vse kar zalesketalo na naši obleki. Tako smo se svetili, da je človeku kar oči jemalo. In srca naša so vzdrhtela in ponosno smo stopali proti prvi vasi, ki se je raztezala proti obronku gorice.

Prvi dan nam je bila sreča mila. Ljudje so nas radi sprejemali in v veseljem metali četrake in desetice v puščico, ki jo jim je molil nasproti angel Gabriel. Posebno dobre nam je šlo po množestvih graščinah, kjer smo morali skoraj vselej svoje petje ponavljati in so se desetice in dvajsetice kar sipale v odprtino puščice. Tudi nakrmili so nas imenitno in vsak je imel žep nabite z raznovrstno pogačo in mesom. Obraz Papeža je kar sijal zadovoljnosti, čeprav je njegov cekar vedno bolj pritiskal k tlem. Dvakrat je ta dan izpraznil puščico in zavil denar v ruto — prešteli za bomo že zvečer, kjer bomo prenočili — je dejal...

Prvo noč smo spali v samotni gostilni ob državnih cestih, tri ure daleč od doma. Mi trije kralji in Herodež smo zlezli na zakurjeno peč in ker smo bili trudni tudi kmalu zaspali. Okrog polnoči pa me je vseeno zbudil glasen govor. — Odprl sem zaspane oči in pogledal dol po sobi: Pri mizi so sedeli razsvetljeni od le-

ščerbe Papež, zvezdonoša in angel Gabriel in se radi nečesa prepirali. Na politi mizi je stala na polovico izpraznjena steklenica in dišalo je po žganju...

Drugi dan smo prekoledovali z istim uspehom dva trga, več vasi in graščin in se na noč ustavili v bogati tovarniški naselbini. Nesreče ni bilo ves dan nobene, je Papeža niso noge nič kaj trdnosile, opotekel se je večkrat in da bi mu odleglo, je moral parkrat stopiti v kako krčmo, kjer je izpil malo toplega čaja. Vendar mu od tega, kakor smo mi, trje kralji videli, ni bilo boljše, a narobe: blezen se je vedno boljbolj hujšala. Tudi zvezdonoša je bil precej nereden, neke se je nataknil na vrata in raztrgal zvezdo repatico. Zategadelj smo se ustavili v mali vasi še pred solničnim zahodom. Stric Papež in Lotrič sta takoj legla, mi smo pa morali še prej zadelati luknjo v zvezdi, kar seveda ni bilo nič kaj lahkega za naše nerodne roke...

Tretji dan smo zaslužili bolj malo, zvečer je pa napočila za nas naravnost usodopolna noč. Nekako ob sedmih smo nehali koledovati. Ko smo sedeli skupaj pri večerji, ob skledi vrele mlečne kafe, so se stric Papež, zvezdonoša Lotrič in angel Gabriel začeli pomenljivo spogledovati in drug drugemu nekaj na uho šepetati.

Po večerji smo mi, kralji kakor po navadi legli takoj spat. Tudi angel Gabriel je odšel perutnice in nam jih izročil v varstvo. Čudno se mi je pa zdelo, da ni oddal obenem tudi svoje bridke sablje. Zato sem se pritužil, kakor da spim, natihem pa gledal skozi resnice, kaj se bo godilo dalje. Čez dobre četr ure, ko so mislili, da že vsi spimo, pa oblečelo Papež, Lotrič in dolgi angel Gabriel suknje in se tiho izmuznejo iz sobe. Videl sem tudi, kako je Griljev Lojze skril pod suknjo svojo sabljo in omenil pri tem — bo prav prišal!

Toda, jaz nisim, ni še preteklo par ur, kar pribeže vsi trije, — stric Papež brez klobuka, angel Gabriel pa brez sablje — vsi preplašeni k nam v sobo, nas s silo zbude in reko, da moramo takoj kolikor mogoče hitro in tiho zapustiti to prekleto vas, ker drugače da bo predla huda. V polsanjah smo se za silo napravili,

vzeli svoja kraljevska oblačila pod pazduho in s krono in žezlom v drugi roki bežali na temno, debelo s snegom pokrito polje. Med begom nismo gledali ne na pot, ne na plot, a drveli naravnost in gazili sneg do kolena. Šele, ko je ostala nesrečna vas daleč za nami, smo se nekoliko oddahnili in polskali med njivami v sosednjo vas vodečo stezo. Ustavili pa se tudi v tej vasi nismo, in tudi v sledeči ne, a šele v tretji smo potrkali na razsvetljeno okno vsake gostilnice.

Drugi dan smo bili vsi slabe volje. Dobili nismo razen hrane, skoraj ničesar. Povrh je pa še stric Papež tarnal, da je izgubil prejšnjo noč skoraj ves denar in komaj, komaj da bo prišlo na vsakega malo več kakor goldinar. Zvečer smo bili pa že zopet doma.

O dogodku, ki se jim je pripetil one noč, nam ni hotel nobeden ničesar črniti. Šele dolgo potem mi je povedal Gril, kaj je bilo.

Ko smo mi koledovali po vasi in smo mi, kralji peli v sobi svojo pesem, je medtem zvezdonoša zunaj pred vrati čakal na besedo »zveda«, da pomoli nato skozi vrata v sobo svoj razsvetljen zvezdami okrašen obroč. Ker mu je pa bilo dolgčas, stali tako dolgo mirno na enem mestu, se je pa večkrat tudi zanimal za vežo in kuhinjo in kaj je vse v njih. In tako je zapazil v neki kuhinji pod stropom nad oknom dva ali tri razžnje, polne lepih prekaljenih kranjskih klobas. Povedal je o tem Papežu in angelu Gabrielu in sklenili so, ti pomoči, ko bomo že vsi spali, tjekaj in si jih nekaj privoščiti.

Papež se je postavil na oglu hiše na prežo, zvezdonoša je pa vzdignil pod kuhinjskim oknom angela na rame, da bo lažje dosegel z sabljo klobase in jih po nji spuščal eno za drugo dol. Toda je že šment moral nagajati, ker zvezdonoši je spodrsnilo pod ledenim kapom in oba skupaj sta se zvalila na tla, sablja pa je s hrupom padla v kuhinjo in ropotaje razbila par skled in loncev. V hiši se je zaglišal krik, zasvetilo se je in vrata so se odprla na stečaj. Kaj je torej drugega preostalo kakor bežati na vso moč iz vasi, ker po sablji so prav gotovo takoj spoznali tatove.

Gospodarski problemi

Deruta naše valute v prošlem letu

Gospodarska razmišljanja na starega in novega leta dan.

V nedeljski številki izišli prvi del članka naš valuti povdarja vpliv zunanje — političnega položaja na stanje valutarne vrednosti in skuša to dokazati s praktičnim primerom — s pregledom lanskega letnega razvoja valute in glavnih vzrokov njene derute.

Drugi vzrok padca valutarne vrednosti tiči v našem notranjem političnem položaju.

Njegov polževopoben razvoj zaznamuje skoro vsako četrtletje mrtvo dobo in zastoj, izzvine po ministrskih krizah. Dr. Nedeljković piše v enem najboljših člankov o vzrokih krize ravno o tem dejstvu sledeče:

Razne stranke in celo njihove posamezne frakcije so formalno pritiskale na vlado, da dobi razne koncesije, politične, trgovinske ali celo denarne.

Pri taki parlamentarni situaciji vlada ni mogla voditi kakšne usmerjene in stalne finančne politike. Na eni strani je bila siljena razsipati, trošiti vsote, ki so presegale ekonomsko silo našega naroda; na drugi strani pa vlada ni imela dovolj moči, da poveča stare prejemke ali da ustvari zadostne nove vire. In tako dajejo pri nas neposredni davki samo 18 odstotkov vseh državnih prihodkov, vse ostalo odpada na razne posredne davke (carine, monopoli in drugo). Gotovi izdatni davki so celo ukinjeni iz razloga parlamentarne oportunitete tako n. pr. davek na žganje in drugi.

Ne smemo se torej čuditi, da so postali budžetni deficit pri nas stalni pojavi. Vsi deli pomanjkanja inozemskega kredita se ti deficitu pokrivajo samo deloma z emisijo državnih bonov. Večji del je krit z dolgovi pri Narodni banki.

V nedostoku vsake parlamentarne kontrole, ob zelo slabem obvladovanju domačih financ in v zapletenih političnih situacijah, v katerih je vsaka stranka gledala, da pribori za sebe čim več koristi, ni čudno, če se naše finance niso mogle spraviti v red.

Tako smo osvetlili tudi drugi moment notranje-politično delo v parlamentu se udeležujočih strank, da o hrvatskem problemu, ki teži našo valuto, kakor moka, sploh ne govorimo.

Tudi dr. Nedeljković prihaja do zaključka, da je novo izdajanje nepokritih bankovcev v pretekli jeseni samo delni vzrok valutarne derute. Do 15. septembra lanskega leta je bilo emitiranih dinarjev komaj 280 na enega prebivalca Jugoslavije, med tem ko je prišlo v Franciji 1000 frankov, v Italiji 400 lir na osebo. Kvantiteta teorija ne more torej opravičiti v polni meri valutarne depresije. Glavni vzroki ležijo v zunanje- in notranje-političnem položaju.

Navzlic ugodnemu razmerju emitirane kvantitete dinarja napram litri ali celo franku se nahaja dinarskih novčanic v

prometu mnogo preveč. Ta množina je zaenkrat kreditni papir z neodrejenim rokom. To je bacil v organizmu. Oslabele mu po neugodni zunanje-politični situaciji in po neredu v državi sami more postati nevaren, zdravemu je skoro neškodljiv. Vsi deli tega prebitka razpoložljivih dinarjev se formira njegova cena pod utisom mnogih ekonomskih, političnih in finančnih okolnosti. Ponudba in povpraševanje po dinarju na domačih in tujih tržiščih odvisi v veliki meri od njih.

Česa nam je torej treba po vsem tem razmišljanju v nedeljskem in današnjem članku, da se ojača v prihodnjem letu naša valuta?

Treba nam je:

1.) Stednja in pridnosti v zasebnih gospodarstvih, pri vsakem posamezniku posebej in v državnem gospodarstvu.

2.) Kontrole parlamenta, obveščanja javnosti, osobito v naših finančnih zadevah.

3.) Bistrih glav zunanjega ministra in diplomacije.

V valutni krizi začena novo leto 1922. Od nas samih, vsakogar posebej, je odvisna prihodnja novoletna vrednost naše novca.

E. L.

Vprašanje zveze Slovenije z morjem

O vprašanju zveze Slovenije z morjem smo prejeli od Odbora za zvezo dolenskih železnic iz Kočevja in Črnomlja preko Severina ob Kolpi sledečo izjavo, katero prinašamo v informacijo svojim čitateljem, ne da bi v vprašanju zavzeli s tem kako stališče:

Tem potom izjavlja podpisani odbor, z ozirom na poročanje o železniškem shodu, katerega je sklical dne 29. decembra 1921. Upravni svet dolenskih železnic sledeče:

1.) Ugotavljamo, da je predsednik Upravnega sveta, g. Fran Šuklje, ki je zagledal prisotnost našega polnoštevilnega odbora (katerega je on sam osebo povabil na novomeškem zborovanju), hotel našim odbornikom zabraniti vstop na ta shod, češ, da nimajo pismenega povabila. G. predsedniku Fran Šuklju se je zdelo število naših odbornikov preveliko in se je zbal, da ne bi on kot odločen Kajfejev pristaš Musilove proge propadel pri glasovanju njegove resolucije, za katero je že prej vse prebrisano aranžiral.

2.) Ni res, da bi g. inž. Müller govoril v imenu Udruga jugoslovanskih inženjerov in arhitektov — sekcija Ljubljana, pač pa je res, da to Udrugo o tem železniškem vprašanju ni še nič sklepalo in je bila od g. inž. Müllerja prečrtana izjava le subjektivno mnenje treh inženjerov Južne železnice, ki so že od prej pristaši Musilove proge. O tem bo Udruga slovenskih inženjerov in arhitektov — sekcija Ljubljana gotovo razpravljala na svojem bodočem zborovanju.

3.) Ugotavljamo da, da se g. Fran Šuklje v svoji pristranosti bolj glasovanja občin in hoče graditi železnice po bivšem

avstrijskem sistemu, t. j. kakor zahtevalo nekateri magnati in ne večina našega ljudstva. Seveda ni slišal v Avstriji nikoli o železniškem plebiscitu, ker je takrat kratkoma obveljal le tisti projekt, katerega so priporočali pri bivši avstrijski vladi dobro zapisani gospodje.

4.) Ni res, da je bila končna resolucija g. Frana Šukljeta sprejeta, pač pa je res, da je silajno propadla, vključno temu, da so nekateri njegovi pristaši glasovali z obema rokama in se je proglasilo resolucijo pri glasovanju 7 za in 19 proti za sprejeto.

Naraščanje češko-slovaške krone

Češko-slovaška krona je v zadnjem času silno narasla. Dne 2. decembra je notirala deviza Praga v Zagrebu 303 do 311, do 30. decembra je narasla na 390 do 395, a večeraj dne 5. t. m. je dosegla že 490 do 500. Češko-slovaška krona, ki je bila dolgo časa pod dinarjem, je tega preskočila in bo dosegla gotovo dinar in pol.

Kakor poročajo, je v Beogradu silno povpraševanje po devizi Praga in da je to glavni vzrok nenadnega naraščanja. Zagrebška «Slobodna Tribuna» piše k temu sledeče: «Mnogi zagrebški manufakturni trgovci vzdržujejo velike zveze s Češko-slovaško, pa so vsled naraščanja češko-slovaške krone resno ogroženi. Ore za velike milijone, ki so ogroženi, ako bo to naraščanje trajalo dolgo. Zanimivo je vedeti, da za devizo Praga najbolj povprašuje Beograd in da torej ta uničuje dinar. Poleg tega se čujejo glasovi, da tudi država potrebuje češko-slovaške krone. Vsi deli tega misli naš poslovni svet, da hočejo beograjski trgovci z dvigljenjem češko-slovaške krone pritisniti na prečkanje, zlasti zagrebško trgovstvo, da bi bilo tudi to prisiljeno zahtevati moratorij.»

List pripominja, da je slične igre poskušala beograjska čaršija že večkrat in da bi moral naš gospodarski krogi z vsemi silami onemogočiti te prozorne in sebične igre.

Novosadska produktna borza dne 2. januarja: Pšenica: sremska, 78 — 79, 2%, okolica Rume 1320 (blago) 1500 (denar), baška, 80, 2%, 1510 (blago) 1500 (denar); ječmen: baški, 64 — 65, 1050 (blago); oves: sremski 920 (blago); koruza: baška, stara 1200 (blago), baška nova, novosolsko okrožje 1120 (blago) 1120 (zaključek), banatska, nova paritea Bečkerek 1050 (denar) 1050 (zaključek), banatska, nova, pančevsko okrožje, lažja 1103 (blago), baška, nova, februar-marec 1140 (blago); moka: št. 0 z vrečami, ab Bačka 1950 (blago), za kuho 1850 (blago), krušna 1700 (blago), koruzni zlob brez vreč 1300 (blago); otrobi: z vrečami, ab Bačka 730 (blago), iz Slavonije 720 (blago); fižol: beli novi 1150 (blago), beli stari 1050 (blago), 1040 (denar), 1010 (zaključek).

Subotički žitni trg. Iz Subotice poročajo z dne 4. januarja: Zaradi ukinjenega prometa dovozi slabi. Domači mlinski kupujejo pšenico po 1540 — 1550 K. Ječmen se plača po 1110 — 1120 K, za stari fižol se zahteva 1100 K. Zaradi omejenega prometa tendenca ni živahna.

Tržaška borza dne 4. t. m.: dinarji 84 — 85, madžarske krone 3.85 — 4, avstrijske krone 0.40 — 0.45, češko-slovaške krone 86.25 — 87, marke 12.35 — 13.35, dolarji 23 — 23.25, švicarski franki 457 — 460. Jadranska banka 130, Cosolch 274, Gerolimich 1500, Lloyd 1320, Libera Tristina 451.

Otvoritev borze v Petrogradu. S 1. januarjem se je otvorila v Petrogradu borza. Obenem je potrjen tudi statut trgovinske zbornice.

Češko-slovaška krona na skandinavskih borzih. Iz Stockholma poročajo, da bo češko-slovaška krona začetkom tega meseca kot rala na borzah v Stockholmu in Kristianiji.

Angleška banka izkazuje dne 15. decembra kovinske podlage 22.153.000 funtov sterlingov, a papirnatega denarja je bilo v prometu 121.734.000 funtov sterlingov.

Po izkazu Švicarske narodne banke je bilo dne 15. decembra v Švici v prometu za 917.077.000 švicarskih frankov papirnatega denarja.

Osiguranje transportov v tuji valuti. Trgovinsko ministrstvo je v načelu odobrilo, da se transporti na železnih in v brodih morejo osigurati tudi v valuti.

Dobava železnih cevi. Ravnateljstvo državnih železnic v Subotici razpisuje za dne 13. februarja pismeno ofertalno licitacijo glede dobave železnih cevi. Predmetni oglas je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani na vpogled.

Dobava zadnjega predvoda. Ravnateljstvo državnih železnic v Subotici razpisuje za dne 17. februarja pismeno ofertalno licitacijo glede dobave 60.000 kg zadnjega predvoda. Predmetni oglas je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani na vpogled.

Dobava predvoda za ležišča. Ravnateljstvo državnih železnic v Subotici razpisuje za dne 6. marca pismeno ofertalno licitacijo glede dobave 20.000 kg bombažnega predvoda za ležišča. Predmetni oglas je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani na vpogled.

Dobava krušne moke. Komanda Dravske divizijske oblasti v Ljubljani razpisuje za dne 20. januarja ob 10. uri dopolne v intendanturi komande Dravske divizijske oblasti v Ljubljani ustno ofertalno licitacijo glede dobave 450.000 kg krušne pšenične moke. Predmetni oglas je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani, pogoji pa pri Komandi Dravske divizijske oblasti v Ljubljani na vpogled.

Dobava stavbnega materiala. Komanda Dravske divizijske oblasti v Ljubljani razpisuje za dne 25. januarja ob 8. uri zjutraj v pisarni inženjerskega oddelka Dravske divizijske oblasti v Ljubljani ofertalno licitacijo glede dobave stavbnega materiala za popravilo poslopij smolnistične v Kamniku. Pogoji so v pisarni inženjerskega oddelka Dravske divizijske oblasti v Ljubljani na vpogled.

Naši delegati za mednarodno železniško konferenco v Nizzi so že določeni v prometnem ministristvu in odpotujejo dne 10. t. m. Konferenca se vrši 16. t. m.

Nova velika kemijska tvornica začne se delati meseca februarja v Višegradu. Izdelovala bo kolofonij, barve, terpentini in pivovarsko smolo.

Tvornica za farmacevtske izdelke v Osijeku. Ministrstvo za trgovino je odobrilo osnovevanje tvornice farmacevtskih izdelkov v Osijeku.

Trgovinski dogovor z Avstrijo podaljšan. Generalna direkcija carine je poslala dne 3. januarja okrogno brzojavko vsem carnicarjem, da je začasni trgovinski dogovor z Avstrijo podaljšan do dne 30. januarja 1922. S tem se ima vse iz Avstrije uvoženo blago cariniti zopet po minimalni tarifi.

Dovoljenje plovitve po Donavi za tuje ladje. Po členu 293. senfermenskega dogovora je potrebno dovoljenje od strani naše države le za plovitev tujih ladij med našimi pristanišči, t. j. malo kaboatažo na internacionalnem delu Donave, ki teče skozi našo kraljevino. To dovoljenje je dobila samo avstrijska ekspresna ladja Beč-Beograd, ki sodeluje v kartelu z našim državnim brodarstvom (zastopanjem v Brod, Sindikatu). Drugače ni dovoljeno niti eni tujim ladij, da izvršijo malo kaboatažo na našem delu Donave. Drugače je plovitev na celih mednarodni mreži Donave smatrati za svobodno in ni treba zato nobenih specialnih dovoljenj.

Zunanja trgovina Češko-slovaške. Iz Prage poročajo Ravnokar je izšla statistika češko-slovaške zunanje trgovine v l. 1920. Uvozilo se je lani za 21.6 milijard Kč, a izvoženo je bilo za 24.3 milijarde Kč. Torej je bila trgovinska bilanca l. 1920. za 2.7 milijarde Kč aktivna. Uvozilo se je med drugim: žita in moka za 8 milijarde, kož za 3 milijarde, masti železa in železnih predmetov za po 1 milijardo, volne za 1 in pol milijarde itd. Da je bilanca aktivna, je največ pripomogel sladkor, katerega izvoz je znašal 3.8 milijarde, kofekcija, sadje in povrtnina po 1 milijardo, bombaž 2 in pol milijarde, polneno blago 2 milijarde itd.

Monopoliziranje izvoza svinj iz Madžarske. Madžarska vlada je nepravno zabranila izvoz svinj, a sedaj ga bo dovolila potom «Zadruga madžarskih gospodarjev» in «Madžarske d. d. za izvoz svinj» pod pogojem, da smejo za sebe uporabiti samo 2 odst. dobiček. Preostali dobiček v izvoznem poslu morajo položiti v državno blagajno.

Padanje inflacije v Poljski. V neki seji trgovinske zbornice v Krakovu je izjavil poljski finančni minister Michalski, da se emisija poljskih bankovcev stalno manjša. Dočim je bilo v oktobru emitirano še 20 milijard poljskih mark, je padlo to število v decembru že na 5 milijard.

Ruski uvoz v oktobru. Uvoz v sovjetsko Rusijo je znašal v oktobru lani 7.000.834 pudov (pud je 16.38 kg) proti okrog 10 milijonov pudov v septembru, od tega 765.225 pudov za inozemsko pomožne organizacije in misije. Zivil se je uvozilo skupaj 5.520.618 pudov. Pri izvozu sta udeleženi Anglija s 36.9 odst. Nemčija s 25.5 odst.

Mali oglasi

stanje do 20 besedi Din. 3.—, vsaki naslednji 5 besedi 1 Din. — Trgovski oglaš, dolžnost, nepremično do 20 besedi 3 Din., vsaki naslednji 5 besedi 2 Din. — Plača se naprej. «Lanka» tudi v znakih. Na vprašanja se odgovarja le, ako je vprašani priložena znamka za odgovor.

Stanovanje 28 v Ljubljani, obstoječe iz treh sob s pritiskalnimi, z električno lučjo in vsem dragim komfortom, na lepem prostoru, se zamenja za enako stanovanje v Mariboru. Ponudba pod «Tako» na upravo «Jutra».	Klaviir , dobro ohranjen, se prav po ceni prodaja. Gradla ul. 18, II. nadst., levo. 23	Spizite Instrukcije išče srednješolca. Naslov pové uprava «Jutra». 30
Sobo , eventualno s hrano in če mogoče s posebnim vzhodom, išče mirna gospodinja. Ponudbe pod «Mina 70» na upravo «Jutra». 31	Dva mlada psička , zečlo prijazna, male pasme (t. i. nemški pin) se prodasta. Ljubljana, kongresni trg 16, v pritličju, levo. 21	Na dobro domačo hrano se spremlja gospodje. Isto-tem se vzame tudi dijak na stanovanje in hrano. Naslov v upravi «Jutra». 33
Težka zimska suknja se prodaja. Naslov pové upr. va «Jutra». 27	Pisalni stroj Underwood, dobro ohranjen se prodaja. Naslov v upravnistvu «Jutra». 26	Prejemem glavna tvorniška zastopstva za Bosno in Hercegovino dobro uveljavljeni trgovski predmeti, kar or tudi tvor- niško skladišče proti kavciji ali poročilo. Naslov pové uprava «Jutra». 12

Ali ste že poslali na- ročnino za „Jutro“? PETROLEJSKE VRČE z ali brez zabojev, kupi vsako množino po najvišji ceni HROVAT & KOMP., Ljubljana, Vegova ulica 8. 1811

Stroji za obdelovanje lesa
Turbine
Zvonovi
1665
Strojne tovarne in livarne d. d., Ljubljana

Zmožnega
tovarniškega kleparja
izurjenega posebno v strojnih in le- seno cementnih strešnih popravilih, išče predilnica Tržič.

Velika avto-delavnica in garaža
JOSIP JUG
sprejema vsakovrstna opravila od najmanjših do generalnih popravil. Postrežba točna, dela zaupanja. 2012
Maribor, Tržaška cesta 16.

Z „L' Oréal Henné“,
Paris
barva lase v vseh nuancah in izdeluje vsa lasna dela 15
M. Podkrajšek,
frizer za dame in gospode,
Ljubljana, Sv. Petra c. 32.

Tvorničko skladišče papra
nudja uz najjeftinije cijene:
Novinski papir nesatinirani
vel. 58 x 84 i 63 x 95,
Tiskovni papir srednje fini
satinirani vel. 63 x 95,
Kuler papir u četiri boje
vel. 63 x 95,
Omotni papir u rolama,
Omotni papir u arcima,
Ljepenka,
Listovni papir,
Papirnat vrećice,
Pisači pribor kao i sve
ostale vrste papira:
ST. KUGLI (L. MILLER)
Zagreb.

SLOVENSKA GRADBENA DRUŽBA Z O. Z. V LJUBLJANI. (Tehnološka pisarna v tovarni Keršič)
Telefon 150. Spodnja Šiška. Telefon 180.
Izvršuje vse vrste visokih in globokih stavb, betonske in železobetonske gradbe, vodne gradbe, železobetonske tlačne cevi do 3 atmosfere tlaka, električne centrale, izkoriščanje vodnih sil, moderne industrijske zgradbe, „silo“, mostne gradbe.
Posebnosti: biljlogične in mehanične čistilnice za vsakovrstno industrijo, leseni polnostenski nosilci za strehe z velikimi razponi do 35 m, lesena in kombinirana skladišča. Izvršitev tozadevnih načrtov in proračunov. 2104

Prometni zavod za premog
d. d.
v Ljubljani
prodaja
iz slovenskih premogovnikov
velenjski, šentjanški in
trboveljski premog
vseh kakovosti, v celih vagonih po originalnih cenah premogovnikov za domačo uporabo kakor tudi za industrijska podjetja in razpečava
I čehoslovaški in angleški koks
za livarne in domačo uporabo,
kovaški premog in črni premog.
Naslov: 2013
Prometni zavod za premog, d. d. v Ljubljani, Kunška ulica 19.

Domače vesti

* **Pravoslavni Božič.** Z donošenjem badnjaka začne danes popolnoma praznovanje pravoslavnega Božiča. V ta namen odide velika povorka oficirjev in vojakov v gozd, odkoder pripelje v mesto slavnostno okrašeno božično drevo, od katerega odda posamezne dele v pravoslavne rodbine in vojašnice. — Pravoslavni božični prazniki trajajo v soboto, nedeljo in ponedeljek. Slavnostna povorka se sestane danes ob trideset na eno pred komando Dravske divizije, odkoder odide v področje gozd.

* **Zdravniška vest.** Primarij javne bolnice v Ptuj g. dr. Režula se je preselil v Gorico.

* **Izprememba pri vodstvu invalidskega oddelka v Ljubljani.** Pokrajinski namestnik g. minister Ivan Hribar je začasno poveril upravno vodstvo invalidskega oddelka v Ljubljani vladnemu svetniku dr. Franu Gorišku. Dosegljivi vodja invalidskega oddelka dr. Anton Brocelj je upravnemu vodstvu prišel na kratko referent v zdravniških vprašanjih.

* **Takse za oglase.** Zakon o državni trošarini, takšni in pristojbinah, ki je bil dne 27. decembra 1921 objavljen v »Službenih Novinah«, obsega med drugim tudi izpremembe in dopolnitve glede plačevanja posebnih takse za oglase, katere v naslednjem objavljamo ter opozarjamo na nje vse zainteresirane. Ta posebna taksa se plača: a) za vse oglase v časopisih, koledarjih, periodičnih listih, knjigah in podobnih publikacijah za vsako oglaševanje, in sicer: a) za male oglase do 20 kvadratnih cm površine Din 0.50; za oglase nad 20 do 50 kvadratnih cm površine Din 1; c) za oglase nad 50 do 100 kvadratnih cm površine Din 3; za oglase nad 100 kvadratnih cm površine Din 5. Za oglase se smatrajo vse objave v časopisnih noticah, s katerimi se naznanjajo zaroke, poroke, biokopske predstave in vse drugo, kar ima značaj oglasa ali reklame.

* **Umrlj je** v Cirkvenici na Silvestrov večer in bil tamkaj pokopan Čeh dr. Franšek Wais, zdravnik iz Ljubljane in Moravskem. Bolehal je že dalj časa ter iskal zdravja na naši Rivieri. V vojnem času je bil vojaški zdravnik v Mostaru in je tedaj rahljal na roko našim ljudem. — V Ljubljani sta umrli Ana Habat, zasebnica in Marija Vivoda, roj. Bačura.

* **Kongres inženjerjev in arhitektov.** Letošnji kongres Jugoslovanskega združenja inženjerjev in arhitektov se vrši meseca maja v Sarajevu.

* **Album brzojavk z opazkami kralja Petra I.** Bivši urednik beogradskega lista »Štampa« gosp. Svetolik Jakšić ima — po časopisnih poročilih — na proslavi album, kateri vsebuje vse brzojavke, katere je pokojni kralj Peter I. dobival od tujih vladarjev in na katerih se nahajajo tudi lastnorodne opazke našega pokojnega kralja.

* **Izvižgan italijanski konzul v Zagrebu.** Iz Zagreba javljajo: V loži v Mušik - nalu se je te dni pojavil pri predstavlj Italijanski konzul s svojim tajnikom. Dasi se je jako previdno skrival, so ga navzoči dijaki vendar opazili. Šli so pol njegovo ložo in začeli živčati, nakar je italijanski konzul s svojim tajnikom takoj izginil.

* **Nume — špijone.** Iz Subotice se poroča: Špijonska družba v korist Mađarski je imela veliko večji obseg nego se je prvotno mislilo. Bila je izoborno organizirana in imela zaupnike v vseh stanovih. Tako je sedaj preiskava ugotovila, da so bile celo redovnice v nekem ženskem samostanu v Somborju v zvezi s špijoni, ki so imeli v samostanu redne sestanke. — Policija je nenadno izvršila preiskavo v samostanu in našla veliko obsežnega materiala, da je aretirala več redovnic in jih izročila sodišču kot sodelavke na špijonski aferi.

* **Hisni posetniki v Ljubljani.** ki do sedaj se niso predložili hišnih in stanovanjskih pol, se pozivljajo, da jih prinesejo dopolne v mestno posvetovalnico, ker bi se jim sicer naložila občutna globa. Istotam se imajo zgledovati vsi oni gospodari, ki dosedaj morda še niso oddali hišnih pol.

* **Razdelitev mesta Ljubljane v 10 ometalnih okrajev.** Ministrstvo za trgovino in industrijo, oddelček v Ljubljani, je razdelilo mesto Ljubljano na prošnje deželne zadruge dimnikarjev za Slovenijo v Ljubljani in iz požarnopolicijskih ozirov temeljito določila 54 obrtnega reda do preklapa v 10 ometalnih okrajev, katerih obseg je razviden iz objave, razglašene na mestnem magistratu na uradni deski. Iz te objave so tudi razvidni dimnikarski mojstri, ki so v dotičnih ometalnih okrajih ednole opravičeni izvrševati redoma dimnikarska dela, izvzemši seveda slučajne nujne potrebe. Zoper dimnikarje, kateri bi se ne razdelitve ne držali, bo postopal mestni magistrat kazenskim putem.

* **Zdravstveno stanje v Ljubljani.** Glasom uradnega zdravstvenega izkaza se je v mestni občini Ljubljani v dobri 25. do 31. decembra 1921 rodilo 29 otrok med njimi 2 mrtvorojenca, umrlo pa je 5 moških in 9 žensk, torej skupaj 14 oseb. Kot smrtno vzroke navaja izkaz v treh slučajih življenjsko slabost, po en slučaj skratkine, jetike, raka in smrtno poškode, v sedmih slučajih pa druge naravne smrtno vzroke. Obbolelo se v tej dobi štiri osebe na nalezljivih boleznih, in sicer 2 na skratkine, po 1 na trebušnem legarju in grli.

* **Obrotnikom, trgovcem in industrijcem!** V rokah imamo ravno kar »Obrotni koledar za leto 1922«. Koledar se bo razpisal te dni in ga toplo priporočamo.

* **Božičnica Kola jugoslovenskih sester v Ljubljani.** Nad 500 revnih učencev in učenek vseh ljubljanskih šolskih zavodov je napolnilo včeraj popoldne veliko dvorano Mestnega doma, kjer jim je Kola jugoslovenskih sester priredila božičnico in jih obkloravalo. Navzoči so bili: pokr. namestnik Ivan Hribar, generalni konzul češkoslovaške republike dr. Otokar Beneš, vodja oddelka ministrstva prosvete dr. Skaberne, škof dr. Joglič, imenoma mestne občine ravnatelj dr. Zarnik in podpredsednik Jug. Matice dr. Ravnihar. Iz stoterih otroških prs je zadelovala himna »Bože pravde«, nakar se je neumorna predsednica Kola, ga. Franja dr. Tavčarjeva, v prisrčnih besedah spominjala velikih dobrotnikov, ki so vrtili Kolašicam omogočili bogato obdarovanje otrok; v prvi vrsti župana dr. Periču, ki je imenoma občine naklonil podporo 50.000 K in vili tako Kolašicam poguma za nadaljnje delovanje. Trgovinarji in trgovci so odprli svoje roke in srce, peki so nasuli kope in kopce raznovrstnega peciva in marmice brančevke so v veseljem odprle svoja skladišča, da razvesele naše malčke s svojimi darili. Jugoslovanska Matica je prepustila Kolu veliko blaga, iz katerega so Kolašice napravile potem obleke za trpinice iz zasledenega ozemlja. Oblačilno društvo, ki je od leta 1865 dalje vsako leto obkloravalo okoli 200 revnih otrok z oblačili, ki o priliki razhoda prepustila svojo glavno Kolu, ki nadaljuje njegovo plemenito delo. Svoj govor je zaključila predsednica Kola s pozivom na otroke, naj gledajo, da postanejo poštenj in odlični sirovi Jugoslavijske, ki bodo pripravljene pozneje žrtvovati eventualno tudi svojo kri za skupno, veliko domovino. Sledila je predstava ljudske pravljice o božični skrivnosti in deklaracija, nato pa obkloravanje otrok. Malčkom so kar žarela lica od pogledu na bogate darove. Vrlim Kolašicam in vsem številnim meščanom, katerih imena zaradi pomanjkanja prostora ne moremo priobčiti ki so omogočili plemenito akcijo Kola jugoslov. sester, izrekamo tudi mi najlepšo zahvalo.

* **Kapetan Lujo Lovrić v Mariboru.** V nedežo dne 15. januarja ob 10. uri, se bo vršilo v Mariboru v veliki dvorani Narodnega doma manifestacijo zborovanje pod vodstvom na dobrošči frontni osebelega junaka kapetana-dobrovoljca Luja Lovrića. V ponedeljek, dne 16. januarja ob pol 20. uri bo šel kapetan Lovrić li terarne proizvode.

* **Skandalozna mariborska razsvetljava.** V neposredni bližini Maribora se nahaja največja elektrarna v Jugoslaviji, na katero prav radi kažemo s ponosom, akoprav imamo praktično jako malo koristi od nje. Ulice v Mariboru so ponoči tako skandalozno razsvetljene, da bi bilo najbolje, da bi imel človek s seboj laterno. Nele, da je večina ulic brez razsvetljave, tudi one, kjer se sicer nahaja, imajo silno slabo napeljavno Lučke gore kakor oljke in ugasnejo, kadar se jim ljubi. Pa tudi razsvetljava po hišah ni nič boljša. Koga žalene krivda za te stranutne razmere, nam ni znano.

* **Nemški akademski ples v Mariboru.** se vrši v sredo zvečer v Goetov dvorani pod zaščito policije, ki je skrbno čuvala zastopnike Herrnvolka. Cesta pred Goetovo dvorano in dvorišču je bila polna pol cije. Zanimivo je, da je bilo vletiti na ples, ki je bil izključno nemška prireditel. tudi nekaj slovenskih obrazov in ukega srbskega podpolkovnika.

* **Selitveni vlak.** Kakor javljajo iz Trsta, je zadnji selitveni transport bivših javnih uslužbencev, ki se je imel izvršiti koncem decembra, naletel na neke težkoče pri generalnem civilnem komisariatu. Med drugim je interveniral v Rimu tudi poslanec dr. Wilfan v tej zadevi ter je prejel iz Rima brzojavko, da je generalni civilni komisariat v Trstu dobil nalog, naj se transport izvrši pod istimi pogoji, kakor so se vršili doslej, to je: za bive javne uslužbenice brezplačno. Po obavi potrebnih formalitet bo vlak odšel iz Trsta tekom prihodnjega tedna.

* **Srečke Kola jugoslovenskih sester in dvomiljevi.** Javilo se je že opetovano, da je rok zrebanja podaljšan in da se bo zrebal tako, kakor hitro se razprodajo vse srečke. Zrebanje bo in dobiki tudi kakor je naznačeno. To bodi priobito zaradi nekatereh dvomiljevi, ki pravijo: »Kaj te srečke! Sai ne bo nikoli zrebanja in ne bo nikakih dobikov! Kolo si je v svesti svoje naloge, ki je mnogostanska in telavna in želi ter hoče, da si pridobi isti ugled in vpliv med Slovenci kakor ga ima »Kolo srpskih sester« v Srbiji. Kolo izpolni s srečkami vse kar obeta, o tem ni nikakega dvoma.

* **Gospodinski koledar.** Še noben koledar ni splošno tako ugajal kakor »Gospodinski koledar« Jugoslovenske Matice. Njegova nizka cena in bogata vsebina sta vzrok, da sega vse po »Gospodinskem koledarju«, ki postane trajna priročna knjiga vsake slovenske gospodinje. Troškovnik, ki ga ima »Gospodinski koledar«, je najboljšje navodilo za dobro gospodarstvo. Poleg tega pa ima ta koledar celo vrsto poučnih člankov ter praktičnih nasvetov in je tako v vsakem oziiru najboljši prijatelj slovenske gospodinje.

* **Za »Gospodinski Zvon«.** Gospodična Mira Stöcklinger je nabrala na božični dan v stari narodni gostilni pri Gomziji v Ormožu od tamkajšnjih zaveznih Slovencev 582 kren za »Gospodinski Zvon«. Bog živi narodne Ormožane.

* **»Gospodinski Zvon«.** Občni zbor našega obrambnega društva »Gospodinski Zvon« v Ljubljani se vrši dne 14. januarja ob osmih zvečer v veliki dvorani na magistratu s naslednjim dnevnim redom: Poročila predsedstva, tajnika in blagajnika, razni predlogi in nasveti, slučajnosti ter volitev novega odbora. V slučaju nesplečnosti se vrši občni zbor pri vsakem številu navzočih članov eno uro pozneje. — Pri tej priliki se opozarja gg. odbornike, da se zanesljivo vsi udeležijo zadnje seje pred občinim zborom dne 9. januarja ob šestih zvečer v navadnem prostoru.

* **Velik proces v Tuzli.** Dne 10. januarja se prične pred okrožnim sodiščem v Tuzli kazenska obravnava proti 155 rudarjem, ki so dne 22. decembra 1920 proglasili generalni štrajk rudarjev v Kreki ter uprizorili pravega pobuna, pri čemer je prišlo do ostril spopadov med orožniki in štrajkujočimi delavci. Državno pravdnistvo obtožuje kot glavne krivce te pobune Karla Zelenika, Ivana Bračuna in Franja Marića in tovariše. Za nekatere obtožence zahteva državno pravdnistvo smrtno kazen. Za proces vlada v vseh bosanskih krogih veliko zanimanje.

* **Aretacija nevarnega komunisti.** V Novem Sadu je bil te dni aretirani član ugledne novosadske židovske obitelji Martin Komiosj (Koln) pod težko obtožbo, da je bil v Rusiji eden najkrvavejših krivnikov »čezvijačke«, boljševiški terorist, in da je v Rusiji umoril nekoliko naših ljudi in uglednih Rusov. Obtožen je zlasti zaradi smrti podpornika Peskelja in dobrovoljca Milkevića. Preganjal je tudi naše ljudi, ki niso hoteli pristopiti boljševikom. Njegova zločina izpričujejo dva odvidca iz Rusije. Kolonova aretacija je vzbudila veliko senzacijo, ker je bil do ločen za glavnega urednika nekega mađarskega lista, ki začne v kratkem izhajati v Novem Sadu. Aretiranec je bil izročen sodišču.

* **Tatvina v Doljem Logatcu.** Poročajo nam iz Doljega Logatca: Na novega leta dan je šla tukajšnja posestnica vdova Apolonija Mihevc s svojima hčerka k maši. Hiša je ostala brez varuha. Ko so se proti deseti uri vrnile domov, našle so vržne vrata odprta, omaro v sobi pa oplenjeno. Ukradena je bila iz omare vsa gotovina: 1000 lir, 2100 dinarjev ter zlata ura, vredna 2000 kren. Kot nujno sumljivega je označila vdova Mihevc 22 let starega, delomrnega Janeza Habetza iz Vojkega nad Mirjo. Logaškim orožnikom se je posrečilo, da so prišli Habetzu kmalu na sled ter so ga z njegovimi tovariši vred v neki gostilni na Verduri aretirali. Habet je tatvino začetkoma tajil, končno pa vendar priznal. Habet in trije njegovi tovariši so bili izročeni okrajnemu sodišču v Logatcu.

* **Ubegli tihotapec.** Obmejna straža pri Planu je aretirala tihotapca Franca Cuka in našla pri njem 15.000 K v gotovini. Drzni tihotapec je pri vizitiranju pri Malnih skočil v mrzli potok Unec in pobegnil v Italijo.

* **Beračeva nesreča.** Franceta Colnarja, prosjaka nestalnega bivaliča, je na križišču ceste Medvode-Skofja Loka podrl avto na tla. Berač si je pri padcu zlomil levo roko v rami. Colnar je močno gluhi in nedvomno ni slišal šoferjevega signala.

* **Koncert v hotelu »Tivoli«** v petek dne 6. januarja ob 15. do 20. ure. Domače jetrne, krvave in mesene klobase, Vstopnina prosta. Se priporoča Vekoslav Dolničar.

OBČNI ZBOR SLOV. ZDRAVNIŠKEGA DRUŠTVA V LJUBLJANI

Včeraj popoldne se je vršil v mestni posvetovalnici ljubljanskega magistrata letošnji občni zbor Slov. zdravniškega društva. Predsednik društva dr. Gregorić je v nagovoru pozdravljal delegata hrvatskega zdravniškega društva dr. Jelovska in se nato v toplih besedah spominjal zaslužnega tovariša dr. Oražna.

Po poročilu tajnika dr. Jamarja se je razvila debata o najboljši preloži vprašanja — medsebojnega razmerja ljubljanskega in novo ustanovljenega mariborskega zdravniškega društva, v katero so posegli dr. Goesti, dr. Dereani ital. Končno je bil sprejet kompromisni predlog, da se to vprašanje odloži in počaka nadaljnega razvoja zadeve.

Po poročilu blagajnika in knjižničarja je opisal dr. Jelovšek namen in pomen skupnega strokovnega glasila »Ljubljanskega Vijestnika« in pozval slovenske tovariše, naj z vsemi močmi podpirajo to veljavno stanovsko glasilo s svojimi prispevki. Razvila se je dolga in živahna debata, v katero so posegli dr. Dereani, dr. Deffranceschi, dr. Jelovšek, dr. Serko, dr. Kobal in dr. Goesti, nakar je bil z veliko večino sprejet predlog, da je »Ljubljanski Vijestnik« skupno s »Staleškim Glasnikom« obligatoren za vse članove Slov. zdravniškega društva v Ljubljani.

Volitve novega odbora so se vršile per acclamationem in so bili izvoljeni: za predsednika dr. Vinko Gregorić, v odboru pa: dr. Neuberger, dr. Svetina, dr. Gregorić, dr. Volavšek, dr. Zalokar, dr. Goesti, dr. Jamar, dr. A. Jenko, dr. Slehta, dr. Brabec, dr. Jug in dr. Kobal.

Pri slučajnostih se je oglasil k besedi dr. Zivko Lapajne, ki se je izjavil proti nameravani ukinitvi zdravstvenega oddelka za Slovenijo in proti razdelitvi Slovenije v dve sanitarni oblasti. Prebral je tozadevno resolucijo, ki je bila sprejeta nakar je predsednik dr. Gregorić zaključil občni zbor.

Koledar »Goriške Matice« za leto 1922.

»Goriška Matica« je nekako Mohorjeva družba za slovensko anektirano Primorje. Sedež ima v Gorici in izda vsako leto po nekaj knjig.

Letos jih je poslala v svet troje: Jože Lovrenčič »Gorske pravljice«, Alojzija Čemca »Naše ljudi« in koledar za l. 1922.

O »Gorskih pravljicah« in »Naših ljudeh« pisati ni moj namen; to naj stori »Jutro«. Iterarni recenzent, če mu knjigi prideta v roke. Čutim pa potrebo izpregovoriti nekaj besed o zgoraj omenjenem Matičnem koledarju.

Koledar je knjiga, ki jo rabiš skoro vsak dan. Zato se ta publikacija tudi največ bere, dasi je nje vsebina navadno plehka. Koledarja »Goriške Matice« naslovna stran je dokaj prikupljiva, zgoraj v desnem kotu bereš celo verz: Primi pozdrav, zemlja mila, primi srce moje v dar, da bi vedno majka bila, nepozabljena nikdar!

Nad temi vrstami se gotovo nihče ne bo spotal. Tudi prve strani koledarja bo malokdo grajal; saj so take, kakor v vsakem običajnem koledarju. Ampak moje opazke ne veljajo stereotipnim stranicam koledarja, marveč delu, ki nudi čitateljem takozvano »poučno« čtivo. To čtivo obsega v Matičnem koledarju prostor od 15. do 94. strani. Na tem papirju srednjevelike osmerke bi se dalo primorskemu narodu povedati marsikaj zabavnega in poučnega brez izrazite tendence. Brez te pa koledar žalibog ni.

»Goriška Matica« se deklarira za kulturno institucijo; političnih pridržkov svojega programa ne objavlja. Vsaj do danes jih javnosti ni sporočila.

Poučno-zabavni del koledarja začneja s spisom o f škofu Mahničju. Tej temi bi nihče med Primorci ne oporekal, če bi bila obdelana stvarno. To pa seveda ni.

Naslednje strani koledarja imajo tudi slike. Tam vidiš »namalane« ne goriške rodoljube in nerodoljube, rejene in suhe, zaslužne in brez zaslug. Pa tudi brez sistema. Koledar priobčuje celo vrsto slik ljudi, ki so celo svoje življenje ždeli v kotu in gojili rodo- in domoljube za lastni žolodec in za strankarsko žialoto. Bog se usmilil, kakšnih »mož« ne najdeš v tem koledarju! Politiki so v njem, ki nikoli niso bili politiki; pisatelji, ki jih ne pozna nihče razen »Goriške Matice« (pa tudi ta je slučajno!), organizatorji, ki o njihlovih sijajnih zmoglostih primorsko ljudstvo prav nič ne ve. In vendar razkazuje »Goriška Matica« te ljudi z velikim navdušenjem, med tem ko ostavlja na strani podobne mož, ki imajo za Primorje zaslugeter bi zaradi tega bili vredni, da se pokažejo ljudstvu.

Lani so se vršile v Julijski Benečiji Jazavnozbornske volitve; Jugoslovani so Jorbič pot poslancev, človek bi pričakoval, da bo »Goriška Matica« slike vsaj teh mož predložila narodu. Pa jih ni! Objavila je le fotografijo poslanca Ščerka, ki dela v anektiranem ozemlju teren za izrazit krščanski socializem, a da ne bo zamere pri političnih nasprotnikih, je Matica pokazala ljudem tudi sliko postojanskega poslanca Lovrenčiča. Ostalih treh zastopnikov in tomačev političnega prepričanja primorskih Slovencev in Hrvatov, posl. Wilfana, Podgornika in Stangerja, koledar ni priobčil; zakaj ne — to je skrivnost.

S književniki so koledarjevci ravnali po istem kopitu. Malone vsi »pisatelji«, ki jih koledar predločuje bralcem, so predvsem klerikalci in šele potem kaj drugega. Od koledarjevcev politično nasprotnih somisljenikov prinaša koledar le par takih, ki ne morejo zmanjšati ugleda posvečenih katoliških kulturnoscev.

Tudi druge slike hma koledar. In še kakšne! Vsi orli in vse katoliške »izobraževalne« organizacije so našle tolozatočje na koledarjevih straneh. V orlovski uniformi vidiš tam že veleuma Ivana Baloha, »pesnika, pisatelja črtic« itd. Dalje vidiš sliko procesije na sv. Alacija dan v Idriji, vidiš božjepotno cerkev v Logu pri Vipavi, vidiš ženski cerkveni pevski zbor v Vipavi, seveda s kaplanom v sredi, vidiš orle vipskega okrožja, rihenberske »telovadce« (orle), idrijske »telovadce« (tudi orle) in še nekaj drugih manj pomembnih slik in sličic. Sokola ne najdeš v cellem koledarju nobenega. Zakaj? To je pač skrivnost »Goriške Matice«!

»Goriška Matica« naj nam prav kmalu pove: ali je kulturna, ali kulturnozna ustanova? Njeno dosedanje delo v koledarju je do naslova zgolj kulturnega društva ne opravičuje. Slepomišnja pa smo Primorci stli. Mohorjanstva, zavitega v plašč duhovnikov in prelato je slovenski narod pogoltnil dovolj — In ne brez škoda. Da bi se te vrste bumbug nadaljeval in širil sedaj v Julijski Benečiji pod okriljem »Goriške Matice«, je docela nepotrebnost.

»Goriška Matica« hoče napredovati, pravi uredništvo G. M. v oklicu na koncu koledarja. Kakšna pot pa vodi k njeni popolnosti, tega Matica ne pove. Zato je nujno potrebno, da pride na dan z jasnimi programom kaj je in kaj hoče. Vsaka kulturna institucija se mora sramovati agitacijskega dela pod roko: »Goriška Matica« tudi. Pove naj nam zato kam cilja in meri, razgne naj nam svoje račune, da bomo videli če so čisti; če pa niso, potem treba naprem »Matice« zavzeti stališče, dokler je še čas.

Eden, ki je plačal pet lir.

»Naše uredništvo ni prejelo publikacij »Goriške Matice«, zato jih seveda tudi ne more oceniti. Op. uredn.

Telovadni in koncertni večer Sokola

se vrši v soboto 7. t. m. ob 20. v veliki dvorani hotela »Union« s sledečim sporedom:

I. G. Puccini: Madame Butterfly. (Orkester Sokola I.) II. Vasilij Mirk: a) Na trgu, b) Katrica (kvartet »Primorje«). III. Ženski naraščaj: Ritmične proste vaje na K. Pospislovo godbo. IV. Člani: Skupinske proste vaje. V. Članice: Ritmične vaje s evetnimi obroči. VI. F. S. Vilhar: a) Veni cvieto... b) Ant. Foerster: Spak (kvartet »Primorje«). VII. V. Billi: Mon dernier rêve — Valse lente — (Orkester Sokola I.). — Odmor. — VIII. a) Grieg: Erotika, b) Pahor: Lahko noč; podoknica. (Orkester Sokola I.) IX. Gjuro Eisenhut: Tebe, zlato, ja milujem! (Marolt France.) a) Zar je mornar doč? b) Moj Dilbere; c) Jaz pa 'mam kojn'ca; d) Oj ta soldatski boben. (Kvartet »Primorje«). X. Člani: »Petroboj« s spremljevanjem klavirja na K. Pospislovo godbo. XI. Člani: Vadbna na bradli. XII. Članice: Skupinske proste vaje na treh gredeh (izvajale češke Sokolice kot posebno točko v Lili na K. Pospislovo godbo). XIII. Smetana: Prodana nevesta. (Orkester Sokola I.)

Sodeluje celotni orkester Sokola I pod vodstvom br. Pahorja. — Pevske točke izvaja kvartet »Primorje«.

Začetek točno ob 20. uri. Vstopnina: Sedeži na balkonu in v prvi vrsti v dvorani 10 Din, v drugi vrsti 8 Din, stojšča 3 Din. Predprodaja v Tiskovni zadruzi.

Telovadba in umetnost sta dve različni obliki v izražanju notranjega duševnega življenja. Tako sta bila v dva načina v izražanju ozko spojena v klasični dobi in temu cilju se zopet bliža goličev sokolske telovadbe danes. Sokolstvo stoji trdno na svojem Tyrševem telovadnem sestavu in na metodi tega znanstveno najbolj utemeljenega sistema, sprejema pa v svojo telovadbo vse estetsko in fiziško lepe in dobre prvine zapadne in severne Evrope. Naloga vadiateljskih zborov naših močnejših društev je da teoretsko proučujejo vse nove pojave na telovadnem polju in da jih praktično pokažejo občinstvu, ki se zanima za to stran našega kulturnega življenja. Ta namen zasleduje nastop Sokola I. prihodnjo soboto v ljubljanskem »Unionu«. Nastop bo informativen za vse, ki vodijo telovadne oddelke v sokolskih društvih ali pa po javnih zavodih.

Ženski oddelki so dobro navežbani in nudijo mnogo nove snovi. Vaje te vrste pa zahtevajo toliko vadb, da je težko o njih kdaj reči, da so dovršene, to pa tem manj, ker puščajo vsled svoje komplicirane sestavljenosti strokovni kritiki široko polje osebnega okusa glede zvedbe.

Članske skupinske proste vaje vsebujejo posebnosti, ki so jih imele vaje Švedov, Francozov in deloma Amerikancev na praškem vsesokolskem zletu l. 1920. Vaje se pletejo druga v drugo v raznih prelohidh, korakanju in telihs s spremnimi gibi. Vaje delajo vtis prostih vaj, odmore pa nadomeščajo različne vrste teka in korakanja. Te vrste vaje se imajo vezbati na solcu in v prostem zraku. Vaje za ta večer so se morale vsled omenjenega prostora posebej izbrati in utesniti na mal prostor. Spremlja jih godba. — V peteroboju so gibi povzeti iz starogrških tekem (pentathlon) n. pr. metanje diska, troskoka, metanje kopja, gibov iz rokoborbe. Lepe gibe spremlja še lepša K. Pospislova godba, ponajveč iz motivov slovanskih narodnih pesmi. Preteklo leto so izbrani češki Sokoli pokazali peteroboj na svoji telovadni akademiji.

Društven orkester Sokola I. se pod spretnim vodstvom br. Pahorja in s požrtvovalnim sodelovanjem 20 bratov vsako leto bolj izpopolnjuje in je dosegel letos veliko umetniško višino. — Kvartet »Primorje« je pokazal z dosedanjimi nastopi, da ga lahko po umetniški dovršenosti prištevamo med naše prve kvartete.

Pozdravljamo javne nastope te vrste, v katerih se najlepše zrcali kot neločljiva jednota v sokolski vzgoji: lepota telesa, dobrota in plemenitost duše.

Dramatični odsek »Sokola« Vič uprizori na praznik dne 6. januarja ob pol 8. uri zvečer v Sokolskem domu dramo »Veleja«.

»JUTRO«

je najboljši in najcenejši slovenski dnevnik. — Pridobivajte mu novih naročnikov in prijateljev!

Vremensko poročilo

Ljubljana 306 m nad morjem.

Dan	Čas opazovanja	Stanje ob uru	Stanje barometra v mm	Temperatura po C.	Vetrovi	Nebo
6. jan.	7. 14. 21.	7. 14. 21.	717 719 721	4 -5 0 -1 -3	sr. sever al. jug	megi d. obl. obl.

Srednja včerjšnja temperatura -3.4, normalna -2.7.

Vremenska napoved: mrzlo vetr. vreme. Solnce vzhaja ob 7.45, zahaja ob 16.26.

Lastnik in izdajatelj: Konzorcij »Jutra«. Odgovorni urednik: Vit. F. Jalenc.

Morski ropar

(Le Flibustier des Mers.)

Roman.

Proti svoji volji se Tomaž ozre po ulici. Niti mačke ni na njej in nikogar ne blizu ne daleč. Edini Guénolé stoji pod svojim pristreškom in nezaupljivo gleda. Tomaž požre svojo slino in se iznova zasmeji.

«Tu prav blizu?» vpraša. «No, tu prav blizu pa ni nihotega! Pojdi, pojdi, starka, kupi si očala, in pusti to kri, ki me prav nič ne briga! Nadaljuj! Ali vidiš še kaj?»

Nekoliko pomirjena si ogleduje starka še ostanek dlani, jo dviguje, spušča, potem pa obrne roko s prsti v vis.

«Hi,» pravi in še vedno trepeta. «hi! Kri dela, da se znaki ne vidijo dobro. Moti me... Nazadnje se pa le nekaj prikazuje... Da vidim, kaj je to. In sami pogledajte... Ta globoka zarezka, odtod tja, in vsa rdeča je in globoka, le oglejte si jo, ta je kakor vaša lastna usoda. To ste vi sami...»

Tomaž skloni glavo in pomežikne, da bolje vidi to skrivnostno in usodopolno zarezko.

«Jaz?» vpraša. «Jaz naj bom to, ta presneti zareznička, ki se v moji skrčeni dlani vijuga sem in tja? No, pa naj bo! Sedaj pa glej tudi ti in povej mi, kam vodi koncem koncev ta zarezka!»

Pri teh besedah se starka zdrzne in ko še vedno opazuje korzarjevo roko, se jej spadi obraz, kakor da vidi starka strašno in nepričakovano prikazen. Tomaž jo takoj vpraša, kaj vidi. Starka pa jeclja in njen glas je tih in hripav.

«Konča?... Zelo visoko...»

Zelo visoko? vpraša Tomaž in nelote pogleda po strehah.

Starka pa ponavlja temno vedeževanje: «Da, zelo visoko...»

V šali vpraša Tomaž: «Kako visoko pa? Morda na tronu?»

Starka se kar scvrkne v sebe in skriva glavo med rameni, kakor stara kokoš, potem pa odgovori:

«Višje, ... še mnogo višje...»

Ves začuden se Tomaž obrne proti Ludviku. Ta trenutek pa vedeževalka pobegne in zobje jej zašklepetajo, pobegne, kar jo noge nosijo in kakor da jo podi sam peklenški vrag.

Tomažu seveda ni na misli, da bi jo podil.

«Babje čenče,» pravi in je zelo razočaran.

Zopet seže Ludviku pod pazduho. Drug na drugega oprta korakata prijatelja bratski proti domu.

Vedeževalke iz ulice Treh kraljev nista več videla. Ko sta devet dni pozneje dvignila sidro in odajdrala, se tudi v nobenem kotu svojih možgan nista spominjala nanjo. Se-le

mnogo kasneje sta se je zopet spomnila, vedeževalke in tega, kar jima je povedala...

SESTA KNJIGA

Pustolovci.

1

«Lepa podlasica» se je usidrala v pristanišču Tortuge. Ne daleč od nje pa je zasidran brig, ki mu je ime «Flying King». Njegov kapitan je Flibustejec Eduard Bonny, imenovan «Rdečebredec». Izgleda torej, kakor da se v Zapadni Indiji ni prav nič izpremenilo, odkar sta Tomaž in Ludvik prvič prispela tja, čeprav je od takrat poteklo že celih sedem let. Tomaž sedi sedaj v isti veliki kajuti, kakor takrat, in v družbi istega Rdečebredca, in ki bi se bil tudi udal takšnemu spletnju samega sebe ter bi bil prav rad verjel, da je res tako, toda Rdečebredec mu je kmalu vzel lepo domišljijo in ga nemarno spomnil, da danes ne pišemo več leta Gospodovega 1672., marveč žalibog leto 1679.

«Kako pak,» ga Tomaž ves začuden vpraša, «kje pa je razlika? Kaj za vruga pa je nama dvema, ali sva za nekaj let starejša ali mlajša? Takšnih, kakor sva midva, pa teh par let res še ne potare! Prisegam ti, da ta hip ne čutim ne več ne manj moči v rokah in nogah in vsem telesu, kakor le kedaj, in da imam tudi proketo dolge zobe!»

«Hej,» vpije Rdečebredec. Velja! Tako mi najbolje ugajaš že od nekdaj! Vrag me vzemi, če bodo Antile mnogo starejše, ko pride dan, da zasediva midva svoje dolge zobe v špansko meso! In vendar, ...brate moj, vrag me vzemi, vkljub vsemu temu niso več tisti časi, kakor nekdanj! Sam se prepričaj... Ne lažem se... Ti si videl še tiste čase, ko je bila Tortuga na boljšem in naši dečki tudi. Sedaj pa, vrag me vzemi, se mi zdi, da prihaja čas, ko se izgubi Tortuga in naši dečki z njo. Flibustija propada... Da, in kuga nad vse tiste, ki so tega krivi...»

Tomaž ne razume niti besedice tega govorjenja in ves začuden vpraša:

«Nad vse tiste? Kdo pa so to? In kakšna je krivda, o kateri govoriš? Pri vseh peklenščkih, govori vendar! Kaj ti je? Ali je mogoče, da bi na teli morjih bil kdo, ki bi se upal norčevati iz možakarjev, kakor sva midva?»

Sedaj mu Flibustejec razloži vse, kakor, je po vrsti.

«Le preveč resnično je, da grozi vsej Flibustiji popoln razkroj. Temu se odslej izogibljuje le za ceno, ki je dovolj draga. Ta cena je, da odstopajo od vseh starih flibustejskih šeg in navad, ki so veljale doslej na obali. To pa pomeni skoraj toliko, kakor pravcato revolucijo dosedanjega življenja na Antilah. Tega pa ni kriv nihče drug, ko ta prokleti obči mir, ki so ga pred osmimi ali des-

etimi meseci sklenili francoski kralj, španski kralj in republika združenih provinc (Nizozemske).

Proti vsem dosedanjim navadam in proti vsakemu pričakovanju so si namreč oba spravljena kralja in nizozemski generalštabi ubili v glavo, da se raztegne njihov mir na ves svet, torej ne samo na Flandrijo in Nemčijo, ampak še prav posebno tudi na Ameriko. Ukaz, ki je sledil temu miru, je bil tako strog, da je gospod Cussi Tarin, naslednik pred kratkim umrlega poštenega gospoda de Ogerona, kratkomalo odklonil vsako pomoč, podporo ali putuho Flibustejcem in korzarjem in jim ni hotel dati nobenega pisma več. Niti na to niso mogli morski roparji več računati, da bo novi kraljevi namestnik vsaj eno oko zatisnil in jim dovolil pribežališče v francoskih lukah in pristaniščih. To pa pomeni v kratkem popolni konec vsega korzarstva.»

«Pa bodi,» pravi Tomaž, ko mu je Rdečebredec razložil položaj in ko sta dospela do te točke. «In če tudi pride najhuje? Ali ne morejo Flibustejci živeti brez takšnih dovoljenj in brez takšne potuho? In nisi me li tudi ti svoječasno pozival, da se odpraviva proti vsem svojim osebnim sovražnikom brez vsake skrbi, ali so ti ljudje tudi sovražniki mojega ali tvojega kralja ali ne? Zakaj pa nisi danes teh misli, kakor takrat?»

«Eh, božja strela! Ker sta se takrat tvoj in moj kralj vruga brigala za to, ali ju onsrin morja kdo posluša ali ne! ... In ker hočeta v bodoče tvoj kralj in moj kralj ... vrag naj ju oba vzame... da se njuna povelja odslej spoštujejo tudi v Ameriki! To mi je povedal ta nesrečni Cussi, ki vlada sedaj na naši Tortugi, ko mi je odrekel korzarsko pismo, za katero sem ga prosil. Naš brat Grammont namerava namreč lepo podjetje proti Cumanski obali. Ta Cussi mi tudi ni prav nič prikrival, da se pojavijo v kratkem v vseh naših vodah kraljevska vojna brodovja, ki hočejo križariti v naših vodah, in nas prisiliti, če-tudi iz grda, da se odrečemo svojemu dosedanjemu življenju in da opustimo to, kar nam je bilo doslej zrak, voda in hrana! Da, to je, kar ti pravim!»

Pekrižanih rok in namrštenih obrvi je Tomaž poslušal ta govor.

«Dovolj! vzklikne končno. Brate Bonny, da vidimo, ali se še spominjaš! Veš ti še za oni dan, ko sem odrinil odtod, da se vrnem v domovino?»

«Kako da ne,» pravi Bonny, «vrag me vzemi, bilo je nekaj mesecev potem, ko smo zavzeli Ciudad Real. Od svojega deleža na plenu sem kupil tega Flying Kinga, kmalu bodo tega dve leti.»

«Dve leti,» ponavlja Tomaž. «Dve leti torej, odkar sem prerezal vrvi, ki so me vezale na Tortugo, in se ves poln zlata obrnil v očetovsko mesto. Ne misliš li, da bi mogel tam živeti na toplem? Pa vendar sem odšel, kajti kdor je okusil poklic pu-

stolovca, je za meščanski poklic pokvarjen. Ker je že tako, sem se odločil, da bom izvrševal pustolovskega. Smeš mi verjeti, niti ta Cussi, niti kraljevsko brodovje, niti kraljev ukaz ne bodo branili meni, Tomažu plemenitemu Jagnje, — kajti danes sem plemič —, da ne bi lovil, kogar hočem sam!»

Tomaž je ves zasopel nad svojim dolgim govorom, ki ga je bil izrekel sunkoma, v razburjenju. Bonny pa pritruje z navdušenim «Hurra!», in Tomaž kratko prekine to besedičenje ter se zakrohota:

«Hudiča, čuj me, brate Bonny! Tisti kralj Ludvik, ki ga tako junaško pošiljaš k vrugu, me je pred letom dni povzdignil v plemiški stan, ker sem vzel par sto sovražnih ladij in jih požgal in oplenil ali potopil ali razstrelil, in ne smeš pozabiti, da jih je vsaj polovica šla to pot še predno je bila napovedana tista velika vojna! Isti kralj Ludvik me je pozval na svoj dvor in me na lastna kraljevska usta lepo pohvalil, mi čestital in me vrhu tega, kakor sem ti že povedal, povzdignil v plemiški stan ter mi dal izročiti cel kup papirja, popisanege z raznimi grbi, patenti, čičkartijami in drugimi preslavnimi igračkami, kar si jih moreš le misliti! Da! In tega je jedva leto dni! ... Danes pa mi pripoveduješ, ti ali kdorkoli, da me bo isti kralj, ki me je lani zaradi teh činov hvalil in odlikoval, jutri kaznoval zanje? Za iste čine, iz istih vzrokov? Hu, tako me pa ne boste ujeli!»

(Dalje prihodnj.)

NOBLOVE NAGRADE IN VALUTARNE RAZMERE.

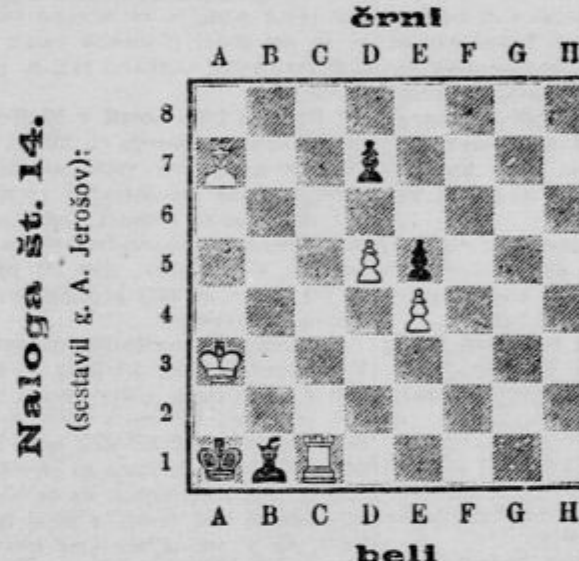
Radi nenavadnih valutarnih razmer so znašale tudi letošnje Noblove nagrade zelo različne vsote, kakor je pad valuta v deželi odlikovanca. Tako je dobil nemški pesnik prof. Nernst 131.100 šved. kron ali 5.830.416 mark, francoski pisatelj Anatole France 121.572 švedskih kron ali 378.111 francoskih frankov, švedski ministri predsednik Branting 60.786 švedskih kron, generalni tajnik zveze narodov Lange pa 100.473 norveških kron.

MIROLJUBNOST V INDUSTRIJI OTROŠKIH IGRAČ.

Nemška industrija otroških igrač doživlja velik proobrat. Iz izloz trgovin izginejo toliko priljubljene lesene puške, vojaški in drugi vojni spomini. Otroci, ali boljše starši, gledajo, da odstranijo vse, kar bi moglo v otrocih vzbuditi željo za bojem. Naj vsaj otroci pozabijo na klanje, ker je to za odrasle že prepozno. Med njimi se je vs. preveč vkoreninila surovost in brezčutje. Industrija se zato močno znižala produkcijo vojnih igrač in na njeno mesto so prišli zopet ljudje, leseni rdečekožci v vseh velikostih, bogato okrašeni s perjem in cele naselbine malih Indijancev. Ali tudi moderna tehnika je posegla v igračke. Proizvajajo se velike skatije potrebščin za gradnjo lokomotiv, tramvajev, mostov in vseh mogočih strojev. S pomočjo enostavne naprave, ki omogoča priključek igračke električni struji v sobi, se mora spraviti igračka v gibanje. Tako se otrokom že v mladosti vzbuja smisel za tehniko.

Priporočajte „Jutro“

ŠAH.

Naloga št. 14.
(sestavil g. A. Jerošov):

Rešitev naloge št. 12:

Ker po analizi pozicije črni ni mogel nazadnje drugega potegniti kakor G7 do G5, je upravičen-beli s prvo potezo: F5 X G6 en pass. ter nato z drugo potezo G6 — G7 šah in mat.

Rešitev naloge št. 13:

Prvotna je bila pozicija sledeča: Tekoč h7 je stal na g8; kmet f6 je stal na

e5; na f7 je stal črni kmet; črni kralj je stal na f4. Črni je vickel. kmet f7 — f5, šah! beli: kmet e5 X f6 en passant. — Nato črni: tečaj g8 — h7, šah! Črni: Kralj e4 — d5; torej prosta pozicija.

Rešitev naloge št. 11:

(po izvedenem popravku): 1. Konj h5 — f6; nato, karkoli večje črni, v naslednji potezi mat.

Domače

„ZLATOROG-MILO“

je po svoji izborni kakovosti nedosegljivo.

PRVA MARIBORSKA TOVARNA MILA, MARIBOR.

Glavno zastopstvo za Slovenijo:

2183 b

R. EUNC IN DRUG, CELJE • LJUBLJANA • MARIBOR.

Zlatorog

Zlatorog

Stečaj.

V pisarni inženirskega oddelka Dravske divizijske oblasti v Ljubljani bo dne 25. januarja 1922. ob 8. uri ofertalna licitacija za nabavo

stavnega materiala za opravo zgradb smodnišnice v Kamniku.

Material je izložen v splošnih pogojih, ki se lahko vsak dan vpogledajo v pisarni inženirskega oddelka Dravske divizijske oblasti.

Vsak licitant pred licitacijo položi blagajni Dravske divizijske oblasti kavcijo, in sicer podaniki kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev 10 %, tuji podaniki pa 20 %, od predračunske vsote materiala.

Pozivljejo se vse zainteresirane osebe, da prisostvujejo tej licitaciji.

Iz pisarne inženirskega oddelka Dravske divizijske oblasti I. Br. 5204 v Ljubljani.

Sveže droži (kvas)

izvrstne kakovosti pošilja vsak dan najbolj sloveča
tvornica Jugoslavije

Tvornica špirita in droži
preje Makso Mayer delniško društvo Savski Marof.